

Уметност и печатња Милошевог доба

Нови живот икона из дворске цркве Милоша Обреновића

Весна Шујица ∞ Бранислава Поповић ∞ Ружица Васић

Ѡ҃ Ї҃ѡа́ннѣ Пⷭ҇тыноⷢи́телѣ Рⷯ́лскагѡ.

На мⷯ́лѣй вечёрни стїхи́ры, на д҃.

Гла́съ й҃, Подо́бенъ: Ѯ҃ преслⷯ́внагѡ чⷭ҇десѐ.

Ра́зⷭма свѣ́тлостїю оу҃краси́вса, запове́дми бж҃е́ственными просвѣти́лъ е҆сѝ дⷭ҇ше твою̀: но и҃ ѡ҃ тлѣ́ющихъ

Уметност и печатња Милошевог доба

Нови живот икона из дворске цркве Милоша Обреновића

Весна Шујица

Бранислава Поповић

Ружица Васић

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић” Београд

Републички завод за заштиту споменика културе
Београд

Београд 2013.

Издавачи
Универзитетска библиотека “Светозар Марковић” у Београду
Републички завод за заштиту споменика културе - Београд

За издавача
Проф. др Александар Јерков

Аутори изложбе и каталога
Весна Шујица
Бранислава Поповић
Ружица Васић

Стручни сарадник
Ивана Продановић-Ранковић

Сарадник на изради библиографије
Зоран Бајин

Рецензент
др Јелена Стевановић

Дизајн
Немања Смичиклас

Прелом каталога
Иван Билишков

Фотографије
Маријана Протић
Ружица Васић
Павле Марјановић
Наташа Матовић

Штампа
Штампарија Српске Православне Цркве

Тираж
200 примерака

2013.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

75.046(497.11)"18"(083.824)
271.222-526.62(497.11)"18"(083.824)
016:091/094(497.11)"1832/1839"

ШУЈИЦА, Весна, 1963-
Уметност и печатња Милошевог доба ; Нови живот икона из дворске цркве Милоша Обреновића / [аутори изложбе и каталога] Весна Шујица, Бранислава Поповић, Ружица Васић ; [фотографије Маријана Протић ... и др.]. - Београд : Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" : Републички завод за заштиту споменика културе, 2013 (Београд : Штампарија Српске православне цркве). - 52 стр. : илустр. ; 21 x 21 cm

Публикација је настала поводом изложбе која се током децембра 2013. и јануара 2014. одржава у Универзитетској библиотеци у Београду. - Тираж 200. - Садржи и: Библиографија књига штампаних од 1832. до 1839. године у Књажеско-Српској Печатњи из фонда Универзитетске библиотеке "Светозар Марковић" у Београду.

ISBN 978-86-7301-064-9

1. Шујица, Весна: Нови живот икона из дворске цркве Милоша Обреновића 2. Поповић, Бранислава, 1958- [аутор] 3. Васић, Ружица, 1956- [аутор]
a) Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" (Београд) - Фондови - Библиографије b) Иконе - Барич - 19в - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 203222796

САДРЖАЈ

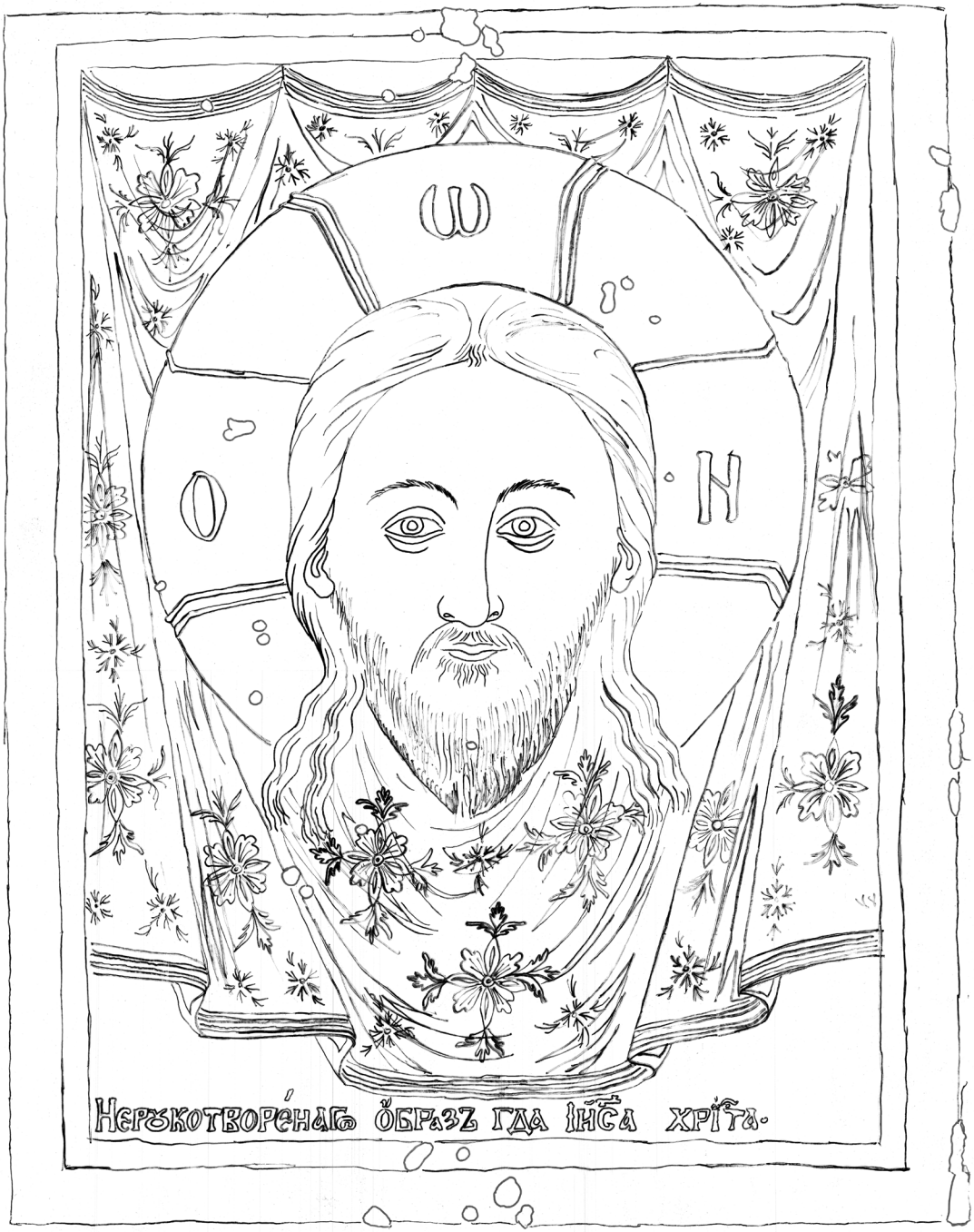
Уметност и печатња Милошевог доба.....5

Иконе олтарске преграде дворске капеле у цркви
Покрова пресвете Богородице у Баричу 9

Нови живот икона из дворске цркве Милоша Обреновића..... 15

Библиографија 31

Из рецензије 51

Ѡ
О
Н
Нерꙋкотворе́наѧ ѻ́бразъ гда і҃на і҃ст҃а хр҃та.

УМЕСТО УВОДА

О ПРИЛИКАМА

Недуго после 1813. године и несрећне пропасти Првог српског устанка под вођством Вожда Карађорђа, не могавши трпети више свакодневни терор Турака, диже се народ српски 1815. године на Други устанак, овај пут предвођен Милошем Обреновићем.

Порта цариградска посла чак две војске да сатру Србију, али Русија запрети ратом Турској, те спаси Србију и устанике од сигурне пропасти.

Већ 1816. године Руси почеше код Порте интервенисати ради задобијања аутономије српске. Тим поводом, народ преко депутата својих, у нади упути „*Високочајшој Порти от народа сербскоī прошеније*“, у чијој је седмој тачки стајало следеће:

„*Да би дозвољено било у местима īде Књаз и Совјеш за добро нађу, школе водвизаши и науке сваке по возможносши својој заводиши и печашњу књиī иметии*“.[1]

Нажалост, са Турцима се без силе, у то доба изгледа преговарати није могло, па тек 1829. године, након што Руси са Турцима заратише и славно их победише, испословаше Срби од Султана 1830. године први и други „Хатишериф“ у којима би предвиђено да ће:

„*Срби имаши власш посшављаши у земљи својој печашње књиīа, болнице и школе ради васпишаније деце своје*“.[2]

Тако се, тек са стицањем аутономије, култура и просвета почеше брже развијати, а за време зачетка новог културног и просветног препорода код Срба, поче се сматрати доба владавине књаза Милоша Обреновића, не само због васпостављања прве штампарије српске, већ и због низа новина унетих у живот и културу тадашње Србије.

О МУЗИЦИ И ПОЗОРИШТУ

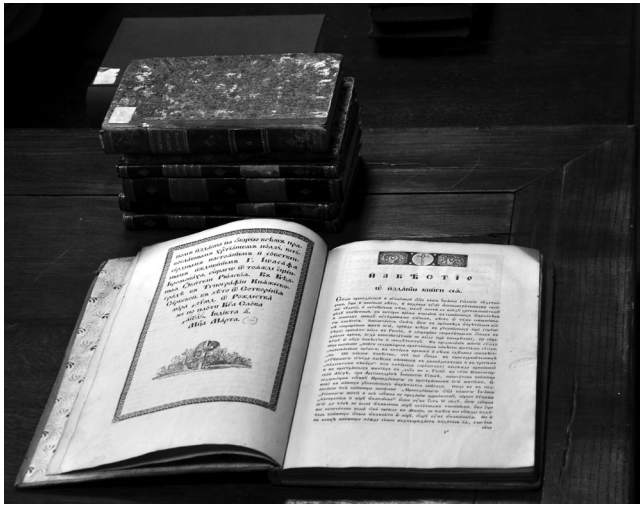
Мало је познато, а и данас се ретко може чути, да су у Милошево доба биле активне и позоришне трупе у пратњи „Књажевске банде“, која је 1833. године у свом саставу имала чак тридесет „свирача“, а „под палицом“ сомборског Јеврејина, од стране књаза Милоша у чин „капелмајстора“ произведеног Јосифа Шлезингера, првог српског професионалног музичара, који је многе српске народне песме прибележио и неколике српске маршеве компоновао.

Позоришне представе су тада игране само за Књаза, његову породицу и „већу“ господу, а репертоар су у главном чиниле комедије са тематиком из савременог живота.

Познато је и то да је књаз Милош позоришну представу умео прекинути и затражити да се

1 Михаило Гавриловић, *Милош Обреновић*, Нова штампарија „Давидовић“, Београд 1908, стр. 516

2 Исто.

понека песма поново изведе, па је остало упамћено да су му омиљене биле *„Коконица“* и *„Болан ми лежи кара-Мустафа“*.

О СЛИКАРСТВУ

У то доба Књажево, по читавој Србији не само међ’ господу, официре, дворске и државне службенике, већ и међ’ трговце и занатлије, увелико је у моду ушло портретисање. Позивани су многи сликари, а међу најтраженијима били су: Јања Молер, Константин Лекић, Димитрије Јакшић, Урош Кнежевић, Павел Ђурковић и други.

Од њих су неки, попут Уроша Кнежевића и књаза сликали. Познат је његов портрет Милоша Обреновића *„у народној униформи целе природне величине“*, а други је *„историческо изображеније“* из времена избављења Србије *„од тирјанства и пропасти“*[3]. Сигурно знамо да је књаз Милош, Кнежевића ангажовао и да му ордење осмисли.

Необично умеће и лепота дела сликара из доба Милошевог, навела је и нас, из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, да у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе Србије, организујемо ову изложбу, како бисмо очима београдске и српске јавности, макар донекле приближили дух и културу тога времена.

О ШТАМПАРСТВУ

Ипак, да би се имао потпунији увид, мора се напоменути да је прву српску штампарију у ослобођеној Србији, књаз Милош Обреновић више пута поручивао и чак три пута плаћао.

3 Павле Васић, *Војвођански сликари у Србији: (1817-1850)*, Матица српска, Нови Сад 1950, стр. 95

Коначно, после деценије Књажевих покушаја, 21. маја 1831. године, штампарију купљену у Петрограду, из Русије у Србију, донели су Аврам Петронијевић и Цветко Рајовић, а за првог управника ове *„Књажеско-српске печатње“* постављен је Немац Адолф Берман, који је тим поводом из Петрограда и дошао.

Нажалост, васпостављање и руковођење штампаријом пратиле су многе неприлике, тако да је у Београду штампање прве књиге било започето тек 5. марта 1832. године. Но, како је недаће било готово немогуће разрешити, 16. септембра 1833. године, по налогу књаза Милоша, штампарија бива пренета ближе двору, у Крагујевац, где *„Књажеско-српска печатња“* остаје све до половине јуна 1835. године, после чега поново бива враћена у Београд.

Хроничар тога времена, Александар Арнаутовић, о „усуду“ и приликама који су пратили прву српску штампарију, пише:

„До јула 1835. године Штампарија основана у Србији, у Београду, сматрана је врло често за личну Кнежеву имовину, кадкад врло нејасно говорило се да је то „народно добро“. Од назива „Књажеска Печатња“ и „Београдске Типографије“ прешло се на назив „Књажеско-Србска Књигопечатња“. И ни по чему се није могло одредити чија је својина, јер је по писмима појединаца изгледало да је то Кнежево имање, а по „наставленијама“ могло се закључити да је она својина „Књажества Србије“.[4]

Убрзо, по угледу на Књаза Милоша и црногорски владар, српски владика Петар II Петровић Његош, својој малој и сиромашној, али жељној просвећења и културе, јуначкој Црној Гори, добавља сопствену штампарију.

4 Александар Арнаутовић, *Штампарије у Србији у XIX веку,* Државна штампарија Краљевине Србије, Београд 1912, стр. 45

О ИЗДАВАШТВУ

Исти аутор описује и стање у српском издаваштву тога доба, које зачуђујуће изгледа као да је преузето из неке хронике нашег времена:

„Књиге су махом штампане о трошку писца. – „Српска стихотворенија“, „Живот и прилученија“ и „Забавник“, штампани су о трошку Глигорија Возаровића једиког онда београдскоі књижара и књиговесца. „Историја“ Милована Видаковића штампана је на корист штампарије, а писац је добио педесет талира“.[5]

ЗА КРАЈ

Добро опремљена и временом увежбана, *„Књажеско-српска печатња“*, преузела је на себе не мали део штампања издања на српском језику, како у тадашњој Србији, тако и у многим другим европским земљама у којима Срби живе. Потом, као *„Државна штампарија“*, послује ево и до дана данашњег, као *„Београдски издавачко-графички завод“*.

С тога, овом пригодом, у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, на увид јавности београдској и српској излажемо књиге из фонда који поседујемо и у Одељењу реткости чувамо, а које су до 1839. године и изгнанства Милошевог из Србије, у овој штампарији и штампане.

Весна Шујица

5 Исто, стр. 60.

Стын
Василїй
великїн
Стын Іѡаннъ
Златоустъ
Стын
Григорїн
Бгословъ

Иконе олтарске преграде дворске капеле у цркви Покрова пресвете Богородице у Баричу

Настајање топчидерског, потоњег баричког иконостаса дубоко је уткано у политичку, културну и верску климу Србије кнеза Милоша Обреновића, када Велики господар одлучује да у долини топчидерског потока, подигне владарски комплекс и да капелу посвећену првим међу апостолима Св. Петру и Павлу опреми, како доликује придворном храму.

Ова архитектонска целина осим што обзнањује кнежеву намеру да престоницу из Крагујевца пресели у Београд, представља и први владарски двор подигнут у новој држави са сакралном грађевином, која, после низа варошких и сеоских цркава, представља градитељску круну његове обимне ктиторске активности током периода прве владавине, до 1839. године. Настала на прелазу од традиционалних средњовековних неимарских образаца ка западноевропским архитектонским схватањима, израженим у примени упрошћених барокних елемената у изгледу западне фасаде са звоником, придворна црква у Топчидеру представља оличење времена у коме је тежња за сведеном репрезентативношћу била доминантна.

Приликом украшавање олтарске преграда намењене најотменијој кнежевој задужбини ангажована су тројица угледних сликара овог времена, Константин Лекић, Јован Стергевић или Стергијевић, познатији као Јања Молер и Димитрије Јакшић. Репрезентативна галерија иконописних дела, настала у периоду од 1834. до 1838. године, иако стилски неуједначена, спада међу најпрестижније поруџбине прве половине 19. века.

Сарадња између Константина Лекића, ангажованог 1834. године, прекинута је услед неспоразума око висине хонорара, већ по завршетку рада на престоним иконама Исуса Христоса и Богородице. Сматра се да је сликар из Земуна, како се Лекић потписивао, посао у Топчидеру добио захваљујући родбинским везама са Димитријем Братоглићем, молером блиским кнезу Милошу још од времена устанка. Према већини истраживача, Лекић је прво сликарско умеће стекао у уметничкој радионици Хаџи Рувима и његовог наследника, Петра Николајевића Молера, по чувењу познатог сликара из времена Првог устанка. По слому устанка 1813. године, Лекић је прешао у Војводину, где је у радионици сремскокарловачког сликара Стефана Гавриловића наставио школовање и убрзо постао његов најближи сарадник. Сачуван је веома мали број његових радова, изведених већином у познобарокном маниру са доминантним рокајним елементима. Његове престоне иконе на дворској олтарској прегради, Богородица са Христом на престолу и Христ на престолу, одликује племенитост ликова, прозрачност плавих и ружичастих тонова и декоративност детаља.

Према уговору потписаном 1836. године, наставак осликавања иконостаса поверен је Јањи Стергевићу Молеру, омиљеном сликару кнеза Милоша, судећи по великом броју поруџбина које је добио од њега. Највероватније родом из

Македоније, судећи према оскудним подацима, Стергевић се у Србију досељава нешто пре 1822. године. Иконописачка радионица на чијем је челу био, извела је током друге и треће деценије 19. века, највећи број икона на олтарским преградама у кнежевини. Подршка и наклоност коју је овом иконописцу пружао кнез Милош Обреновић, условила је високу продуктивност, па се тако његова дела могу наћи не само у кнежевим задужбинама, већ широм Србије (Крагујевац, Јагодина, Шетоње, Савинац, Оструженица, Рипањ, Накучани, Брзан, Пожаревац, Каона, Наталинци, Благовештење Рудничко, манастир Драча, Вољавча, Придворица...). Свој препознатљив рукопис у стилу позног зографског сликарства са јасно видљивим утицајима барока, Јања Молер је оставио и на иконама дворске капеле. Преовлађујући број ликова без изразитих индивидуалних карактеристика, претежно сличних физиономија, повремено нескладне пропорције фигура, тврд и недовољно вешт цртеж, надокнађује бројношћу композиционих решења и изразитом декоративношћу.

Богато обрађене орнаменталне тканине са валерски моделованим наборима, контура дефинисаних извијеним затамњеним линијама, темпераментан колорит са доминацијом зелене и црвене, уз обилну употребу злата, као и украсни детаљи у ентеријеру остварили су раскошан стилски ефекат. Иконе дворске олтарске преграде спадају међу његова најбоља иконописна остварења, настала, могуће је, не само у намери угоди кнезу, већ и са циљем да усклади значај његовог положаја са угледом и лепотом престоничког храма.

Јања Молер, аутор је највећег дела овог иконостаса, почев од композиција у низу Великих празника (Рођење Богородице, Ваведење, Благовештење, Рођење Христово, Сретење,

Крштење Христово, Преображење, Улазак у Јерусалим, Васкрсење Лазара, Васкрсење Христово, Вазнесење, Неверовање Томино, Св. Тројица, Нерукотворени убрус), потом и икона апостолског низа (Св. Ап. Тома, Св. Ап. Јаков, Св. Ап. Андреј, Св. Ап. Матеј, Св. Ап. Марко, Св. Ап. Петар, Св. Ап. Павле, Св. Ап. Јован, Св. Ап. Лука, Св. Ап. Вартоломеј, Св. Ап. Симон, Св. Ап. Филип и Христ на престолу). Јањиним рукописом обележена је и целина од девет икона већег формата, које су по мишљењу неких истраживача биле намењене престоном низу (Св. Ап. Петар и Ап. Павле, Св. Теодор Тирон, Св. Отац Николај, Св. Арсеније-Св. Сава архиепископ српски-Св. Симеон, Св. Три јерарха Св. Василије Велики-Св. Јован Златоусти-Св. Григорије Богослов, Св. Јован Крститељ) као и три иконе истих димензија, Тајна вечера, Јудин пољубац, Прање ногу, које ће заједно са претходним, добити своје место у горњој зони нове олтарске преграде баричког храма.

Трећи аутор дворског иконостаса, постаје 1838. године Димитрије Јакшић, најмлађи је потомак сликарске породице Јакшић, пореклом из банатског села Бела Црква, чији чланови припадају ретким војвођанским молерима који су још за владе Карађорђа прешли у Србију. Име родоначелника Симеона Јакшића и његовог сина Арсенија постаје познато после осликавања иконостаса у Поповици, Кличевцу, Кисиљеву, Смољинцу и Поречу.

Стекавши прва сликарска искуства уз оца Арсенија, припадника такозваног прелазног периода, Димитирије наставља школовање на бечкој академији 1834. године, где назаренским сликарским схватањима допуњава искуство базирано на подједнакој примени барокних и класицистичких елемената.

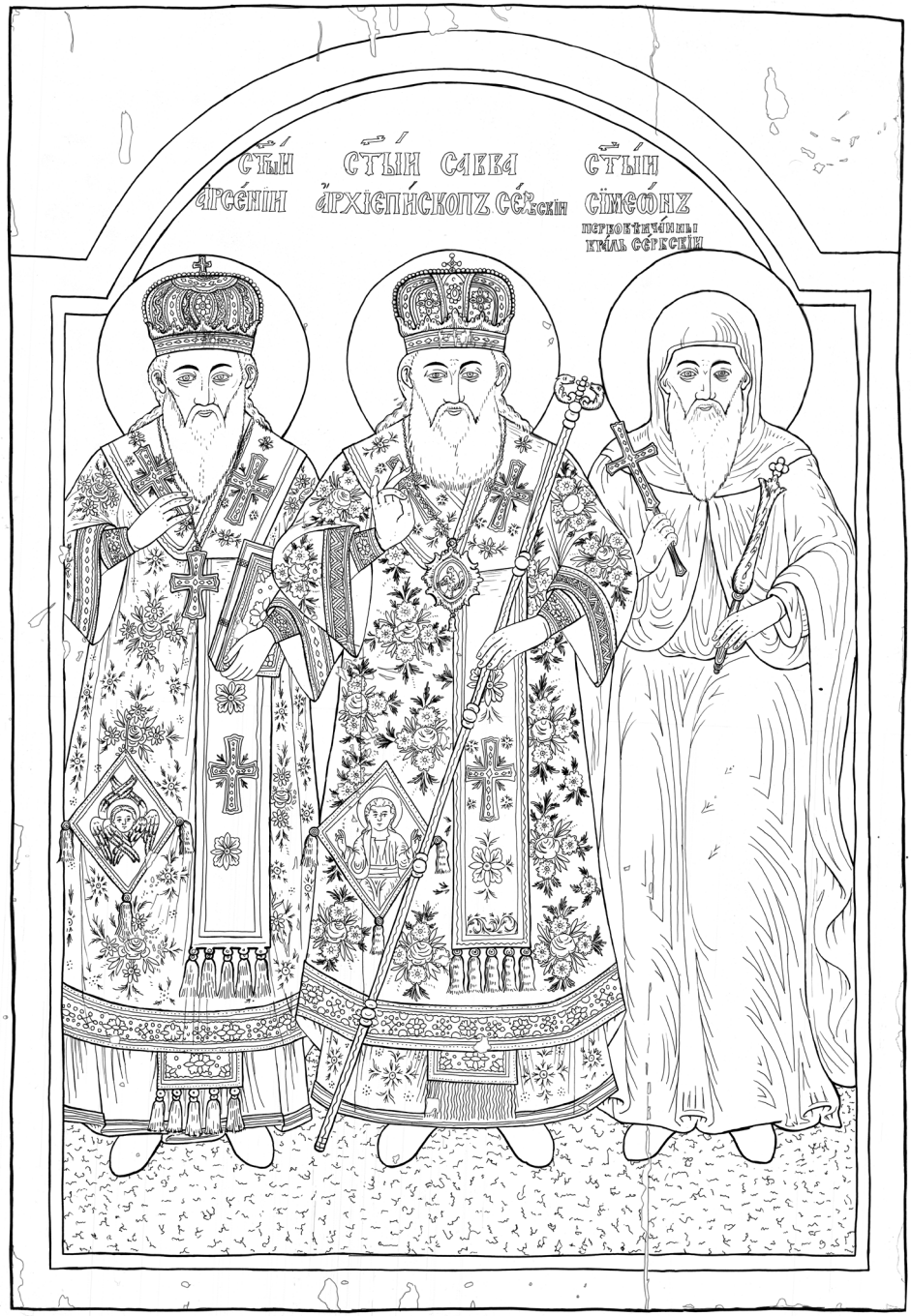
Аутор особеног уметничког сензибилитета, неправедно потцењен и оспораван од већине истраживача, на представама Богородице и Св. Јована Богослова у композицији Распећа Христовог, иако рађеним према предлошцима, показао је завидан сликарски таленат. Нагласио је драматичност тренутка пригушеним колоритом, истичући и усклађујући изражајност ликова са усковитланом драперијом. Прозрачни лазурни инкарнати и широко моделовани набори тканина, откривају посебно умеће сликања материје, чинећи фигуре светитеља бестелесним.

Димитрије Јакшић, прихвата се, осим представе Распећа на врху и осликавања Благовести на царским дверима, Св. Арханђела Михаила на јужним и Св. Архиђакона Стефана на северним дверима.

Представе са бочних двери одају умиренији сликарски темперамент, док се за Благовести, готово са сигурношћу може рећи да не представљају његов рад или су током времена претрпеле значајне интервенције.

Када су 1874. године Стева Тодоровић и Никола Марковић, запопочели осликавање новог ‘’темпла” топчидерског храма, ова изузетна галерија иконописних дела пренета је у целости у скромну цркву села Барич, посвећену Покрову Пресвете Богородице чија је градња исте године завршена.

Иако иконографски неусклађен са затеченим иконама баричког храма, овај особени ансамбл дворске капеле, постављен на постојећу олтарску преграду, чинио је са скромним ентеријером цркве, лишеним сваког украса, уз пригушени сјај злата и обиље колорита на иконостасу, изузетно допадљиву целину. У том стању, затечен је 2003. године приликом допуне документације за пројекат Кнез Милош као ктитор који је спроводио Републички завод за заштиту споменика културе Београд.

СТЫЙ
СТЫЙ САВВА
СТЫЙ
СИМЕОНЪ
ПЕРВОКРЫЧИМЫЙ
КРАЛЬ СЕРБСКІЙ

Исте године, најугроженији делови иконостаса допремљени су у атеље Републичког завода у циљу спровођења конзерваторско рестураторског поступка, а од 2005. године, према расположивим средствима, поступно и остатак икона. Барички храм Покрова Пресвете Богородице је захваљујући овој сликарској целини, одлуком Владе Србије 2006. године утврђен за споменик културе.

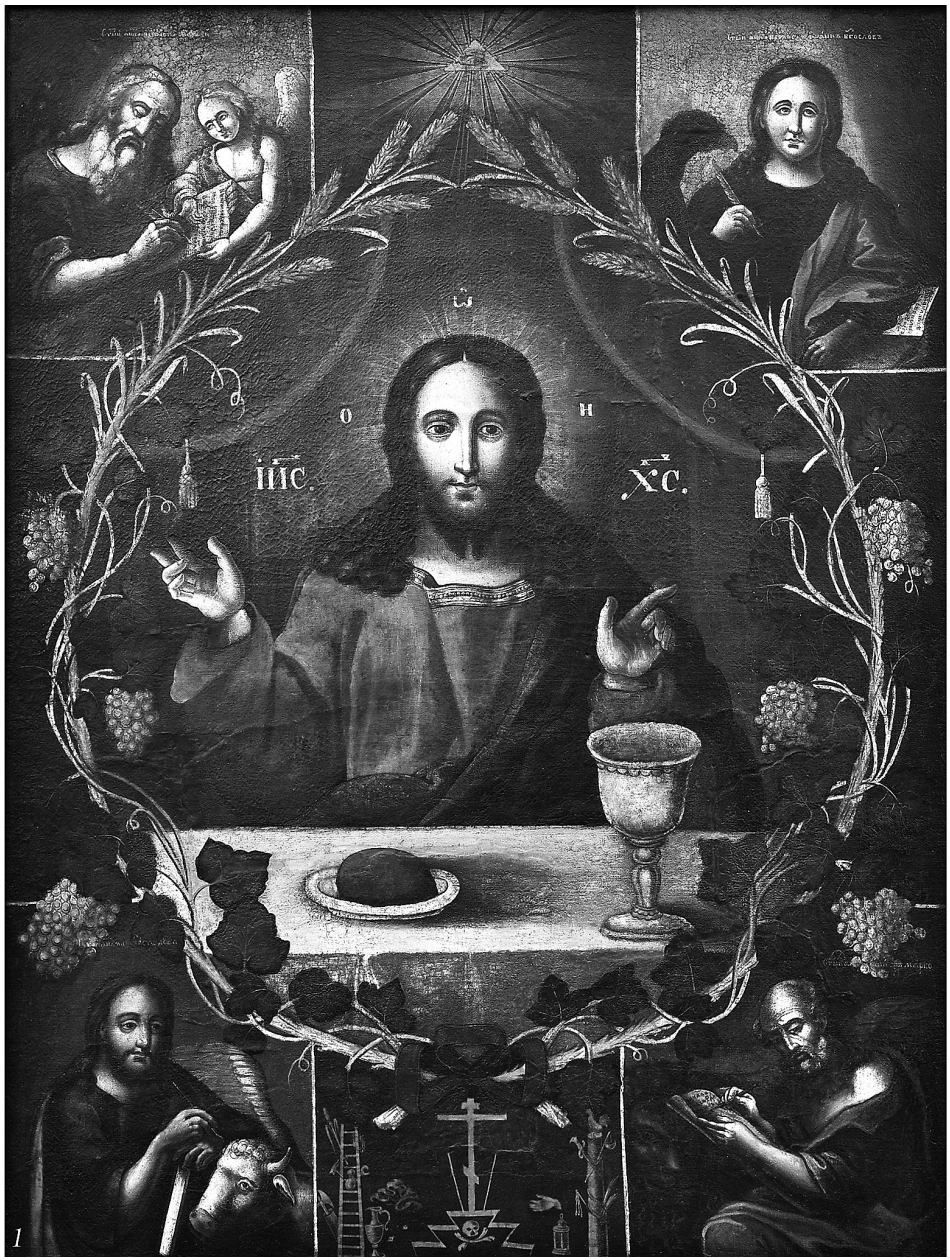
Истовремено, на баричкој олтарској прегради уочене су и издвојене четири иконе изведене у техници уља на платну, приближно истих димензија које су очигледно чиниле део непознате олтарске преграде. Сличног сликарског манира, мада не представљају дело једног уметника, настале су по својој прилици на током 19. века. После спроведних конзерваторско рестаураторско конзерваторских радова, икона Крунисања Богородице, враћена је на првобитну средишњу позицију, у горњој зони иконостаса, а остале три, Крштење Христово, Вазнесење Христово и Христ благосиља симболе еухаристије красе простор црквене канцеларије баричког храма.

Овом приликом, после завршених конзерваторско рестаураторских радова у атељеу Републичког завода, који су спроведени на олтарској прегради баричког храма Покрова Пресвете Богородице, јавности се представља целина доње зоне иконостаса. Горња зона, која обухвата низ Великих празника, апостолски низ, средишњу икону Крунисања Богородице, као и крст са Распећем Христовим и представама Богородице и Св. Јована Богослова враћена је у баричку цркву и постављена на нову конструкцију иконостаса.

Иако олтарска преграда неће бити приказана у целини, иконе тројице аутора биће подједанко заступљени на изложби, која, сходно томе обухвата:

- Димитрије Јакшић, северне двери са представом Св. Арханђела Михаила, царске двери са композицијом Благовести, јужне двери са фигуром Св. Стефана,
- Константин Лекић, престоне иконе Богородице на престолу и Исуса Христоса на престолу,
- Јован Стергевић, Јања Молер, 9 икона великог формата,
- непознати аутори, Крштење Христово, Вазнесење Христово и Христ благосиља симболе еухаристије

Бранислава Поповић
Ивана Продановић-Ранковић

1. *Христос са обележјима евхаристије* после радова 2. *Христос са обележјима евхаристије* пре радова
3. Фиксирање у вакум столу 4. Уклањање нечистоћа растварачима 5. Дублирање
6. Детаљ слике са нанетом сликарском основом на оштећењима

Нови живот икона из дворске цркве Милоша Обреновића

Иконостас цркве у Баричу конзерваторско-рестаураторски радови

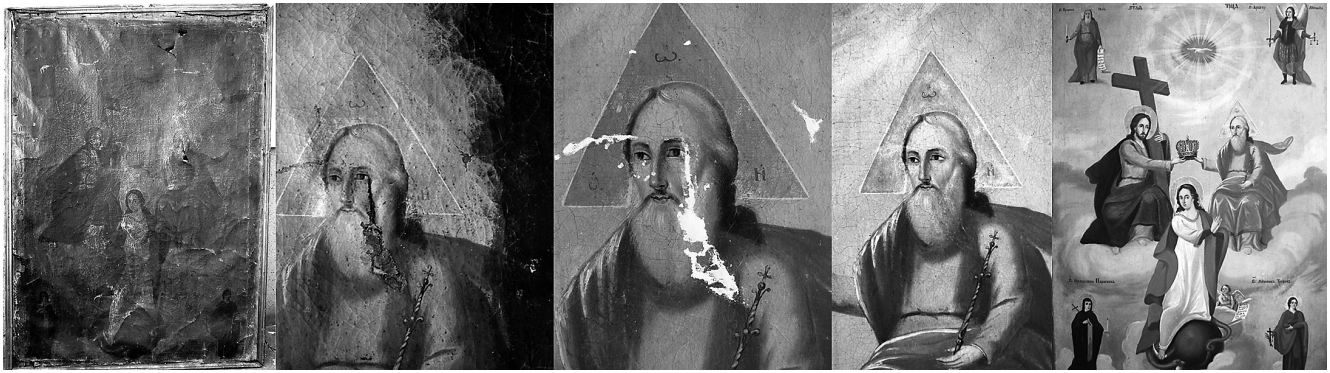
У галерији Универзитетске библиотеке Светозар Марковић у Београду 17. децембра 2013. године, после конзерваторско-рестаураторских радова у Републичком заводу за заштиту споменика културе, први пут ће бити изложене иконе из Топчидерске цркве Светог Петра и Павла, дворске цркве Милоша Обреновића, које су 1874. године пренете на иконостас цркве Покрова Пресвете Богородице у Баричу.

Конзеваторско-рестаураторски радови су почели 2003. године на преслицама, иконама из зоне Распећа са представама Богородице и Светог Јована Богослова. Оне су раније скинуте са иконостаса, пошто је дрвени носач овалних икона на преслици Богородице пукао на три дела, а преслици Светог Јована Богослова недостајао је цео десни део по вертикали, као и делови дубореза.

Затечено стање иконостаса

Иконостас је широк 770 cm, а висок преко 550 cm. Конструкција је носила 64 иконе различитих формата и то 58 икона на дрвеном носачу, 5 икона на платну и 1 на папиру. На горњој греди је постављено Распеће са позлаћеним дуборезом. Конструкција иконостаса обојена је масном бојом различитих сивих нијанси у више слојева. Иконе нису имале своја лежишта, него су са предње стране уз горњу и доњу ивицу укуцане дебелим гвозденим клиновима у конструкцију. Све иконе, осим престоних, поређане су без међупростора, једна уз другу. На иконостасу није било престоне иконе посвећене Покрову Пресвете Богородице, патрону цркве, као ни иконе Јеванђелисте Марка, који се слави као преслава. На тим местима су се налазиле новије иконе мањих формата различитих аутора. Хоризонталне украсне лајсне између низова икона биле су оштећене целом дужином, тако да је профил лајсне неуједначен, као и дебљина више накнадних бојених премаза. Горња лајсна је на средини била исечена да би се уклопило Распеће, нешто већих димензија од простора у који се умеће.

Иконе су биле прекривене слојем чађи и прашине са лица и полеђине, а посебно оне у горњим зонама. Већина икона има пукотине дрвеног носача по вертикали. Бојени слој са основом је нестабилан на расушеним носачима, на појединим иконама потклобучен и оштећен до губљења фрагмената. Нарочито су угрожене иконе из сокла, Јудин пољубац и Прање ногу. Њихов носач је пукао по вертикали на два места, где недостају већи фрагменти бојеног слоја. Приликом стављања на овај иконостас

одсечене су им горња и доња бордура. Царске двери су биле у лошем стању, јер је бојени слој веома угрожен. Има оштећења како механичког порекла, тако и услед старења материјала. Делови дубореза недостају, а позлата је покривена слојевима оксидисале бронзе. На престоним иконама бојени слој је био прекривен наслагама нечистоћа, нестабилан је, испуцао и са мрљама од уља из кандила. Бочне двери су биле такође у тешком стању, са бројним механичким оштећењима и наслагама нечистоћа. Бојени слој је на више места био нестабилан, нарочито у доњим деловима, где је дошло до љуспања и отпадања фрагмената.

Конзерваторско-рестаураторски радови

Иконе су поступно демонтиране са иконостаса и припремане за транспорт у атеље Републичкког завода, сходно расположивим средствима. Ту су обављене физичко-хемијске анализе, конзервација и рестаурација свих икона и дубореза, што је праћено одговарајућом текстуалном и фотодокументацијом.

Физичко-хемијска анализа

У оквиру истраживачких радова на конзервацији и рестаурацији икона и иконостаса цркве у Баричу извршена је физичко-хемијска анализа. Урађена је карактеризација подлоге и пигмената бојеног слоја икона као и позлате иконостаса. Коришћене су технике оптичке микроскопије у одбијеном светлу, класична хемијска анализа и микроскопске реакције бојења агенсима специфичним за историјска везива.

Показало се да је препаратура анализираних икона кредно-туткална, док је везиво бојеног слоја јајчаног типа. Детектовани црвени пигменти су вермилион **(HgS)** и печени окер **(α-Fe_2O_3)**, зелени вердигрис **($Cu(CH_3COO)_2$)**, док је пигмент жутог тона златни или жути окер **(FeOOH)**.Ореоли светитеља су позлаћени (Слика 2. Попречни пресек позлате на ореолу).

Узорак узет са бордуре бочних двери на којима је приказан арханђео Михајло указује на накнадну интервенцију. На слоју препаратуре видљив је слој зеленог пигмента, преко њега је тамни слој гарежи и прљавштине, а следе слој нове препаратуре преко које је танак слој зеленог пигмента (Слика 3. Попречни пресек са бордуре – Двери, Арханђео Михајло).

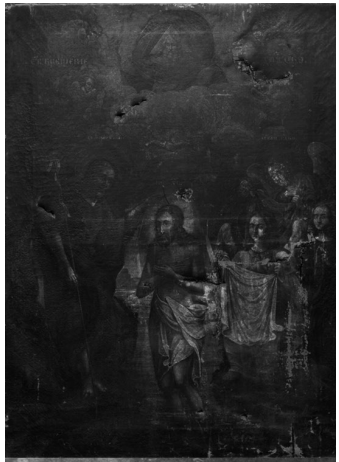
Стратиграфија узорака са царских двери показује присуство обе врсте позлате, болусне и микстионске (Слике попречних пресека приказане су на колорним странама), као и рестаураторску интервенцију, где је преко оригинала приметан накнадни припремни слој и нови слој злата.

Конзерваторско-рестаураторски радови на иконама на дрвету

Урађени су следећи радови:

- фиксиран је бојени слој како би се извели столарски радови;
- урађена је реконструкција и спајање поломљених делова носача столарским туткалом, доградња делова икона и дубореза са ојачавањем помоћу типлова, машница и пакница;
- очишћене су наслаге нечистоћа са бојеног слоја и позлаћеног дубореза употребом различитих смеша растварача и гелова. На неким местима, нарочито при ивицама, механички су уклањане наслаге скалпелом. Наслаге бронзе и нечистоћа на површинама са позлатом најлакше су уклоњене скидом, ацетоном или раствором разблаженог диметил-формамида у вајтспириту;
- на оштећеним местима је нанета кредно-туткална основа, која је полирана у складу са површином бојеног слоја и нанет је полисаж;
- урађен је ретуш на оштећењима у складу са колоритом иконе;
- нанет је лак у два слоја и икона је враћена на одговарајуће место на иконостасу, чије је коначно место одредио стручни тим.

Радови су почели на преслицама са представама Богородице и светог Јована Богослова,

Страна 16.
Крунисање Богородице,
детаљи пре, у току и после радова.

Страна 17.
Крштење Христово
детаљи пре, у току и после конзерваторско рестаураторских радова.

а затим по зонама и то према степену угрожености. Изведе ни су утврђеним конзерваторско-рестаураторским поступцима на свим слојевима икона.

Затим су завршени радови на апостолским и иконама Великих празника. Зона апостола (4. ред икона, димензија 49,5 x 36 cm): Тома, Јаков, Андреј, Матеј, Марко, Петар, Христос Сведржитељ, Света Тројца, Павле, Јован, Лука,

Симон, Вартоломеј и Филип. Зону Великих празника (3. ред икона) чине иконе истих димензија: Рођење Богородице, Ваведење, Благовести, Рођење Христово, Сретење, Крштење Христово, Преображење, Цвети, Васкрсење Лазарево, Васкрсење Христово, Силазак Светог Духа, Неверовање Томино, Нерукотворени убрус и Успење Богородице.

Због недостатка простора у депоу и атељеу Републичког завода, ове иконе су после завршетка радова постављене на нову конструкцију иконостаса. Завршена је конструкција горње половине иконостаса и иконе су постављене у своја лежишта по иконографском распореду.

Крунисање Богородице је икона настала 1836. године и дело је непознатог сликара. Насликана је уљем на платну, димензија 113 x 78,5 cm. Налазила се у централном делу горње зоне иконостаса, испод Распећа, а око ње су бочно постављене иконе са представама апостола и празника.

Конзерваторско-рестаураторски радови на конструкцији иконостаса

Старо лице иконостаса је уклоњено и на носећој конструкцији је направљено ново. Нова једноставна конструкција у складу је са иконостасима Милошевог доба и постојећих

елемената украса старог иконостаса. Исправљене су деформације пада архитравне греде са северне стране. Поновљени су украси профилисаних лајсни са златним квадратима између зона икона. Такође је, после уклањања старих премаза, поновљен колорит откривеног првог слоја боје. Полеђина иконостаса је очишћена и офарбана у сиво, у складу са претходним стањем.

Крст са Распећем Христовим и представама Богородице и Светог Јована Богослова бочно причвршћен је на горњу греду конструкције на своја места. Распеће је постављено око 12 cm више и учвршћено сајлом на полеђини за свод. Постављене су иконе низа Великих празника и апостолски низ са средишњом иконом Крунисања Богородице у своја лежишта са позлаћеним рамовима. Припремљена је конструкција са свим носећим и украсним елементима за постављање свих икона на своја предвиђена места после изложбе.

Пошто су ове иконе постављене на своја места у горњем делу иконостаса, на изложби се не појављују као експонати, већ су приказане кроз документацију о конзерваторско-реставраторским радовима.

Изложба обухвата следеће делове иконостаса:

- Девет икона великог формата, рад Јована Стергевића, Јање Молера. То су иконе: Свети Петар и Павле, Три српска светитеља, Свети Теодор Тирон, Прање ногу, Тајна вечера, Јудин пољубац, Свети Никола, Света три јерарха и Свети Јован
- Северне двери са представом арханђела Михаила, царске двери са композицијом Благовести и јужне двери са представом светог архиђакона Стефана, рад Димитрија Јакшића
- Престоне иконе Богородице са Христом на престолу и Исуса Христоса на престолу, рад Константина Лекића
- три слике на платну непознатог аутора: Крштење Христово, Вазнесење Христово и Христос са обележјима евхаристије

Иконе са представама Прање ногу и Јудин пољубац, из сокла, биле су у најтежем стању. Након фиксирања бојеног слоја, приступило се столарским радовима. Надограђени су недостајући делови икона са горње и доње стране. Израђени су нови кушаци од одговарајућег здравог дрвета, који прате кривину дрвеног носача иконе. Након надоградње делова носача враћен им је првобитни формат димензија 103 x 63 cm (пресечене, иконе су биле сведене на 76,5 x 63 cm). Бојени слој је био веома нестабилан и било је неопходно инјектирање у више наврата, што је нарочито било изражено на икони Прање ногу. Инјектирање је рађено топлим раствором туткалног везива, након чега су нестабилни делови притиснути врећицама са песком преко мелинекс фолије. Иконе су чишћене уз употребу одговарајућих растварача и механички. На места на којима је оштећен бојени слој заједно са подлогом, као и на надограђене делове нанета је имрегнација за дрво, а затим и сликарска основа. Надограђени делови икона реконструисани су на основу података са оригинала, као и увидом у богати опус радова Јање Молера. Такође су иконе Светог Јована и Светог Петра и Павла затечене са одсеченим доњим делом, урађена је надоградња висине 6 cm, која је затим грундирана и ретуширана.

Свети Петар и Павле пре, у току столарских и после конзерваторско рестаураторских радова

Конзерваторско-рестаураторски радови на сликама на платну:

На иконостасу су се налазиле слике рађене у техници уља на платну. Представе на њима се нису виделе од дебелог слоја нечистоћа и чађи. Биле су у тешком стању деградације платна и свих слојева изазваних старењем материјала, погрешном манипулацијом и лошим климатским условима.

То су слике са представама: Вазнесење, Христос са обележјима евхаристије и Крштење. Све су дело непознатог руског сликара и истих су димензија (93 x 69 cm).

Конзерваторско-рестаураторски радови су били сложени, јер су захтевали консолидацију веома тешко деградираних слика. Било је неопходно да се уради дублирање у вакум-столу. Везиво које је употребљено је провидно, термопластично и у блажем раствору је нането за фиксирање бојеног слоја, а јачи раствор је нанет за импрегнацију платна и дублирање. Коришћена је Beva 371 и њој компатибилна Beva D 8 S. Уклањање нечистоћа са бојеног слоја је обављено поступно, због старих нестручних премаза сунцокретовим уљем. Коришћени су одговарајући растварачи којима је уклоњен и стари, веома потамнели лак. Ретуш оштећених делова бојеног слоја је урађен реверзибилним бојама.

Ове три слике Вазнесење, Христос са обележјима евхаристије и Крштење су после конзерваторско-рестаураторских радова су постављене у епархијски дом.

После изложбе ће се све иконе вратити на иконостас на своја одговарајућа места и у предвиђена лежишта. Са лица, свака икона има свој позлаћени рам. Зоне икона су одвојене профилисаним лајснама по узору на предходне.

Иконостас је сада целина, стилски уједначен и са исправљеном конструкцијом архитравне греде. Иконе су после конзерваторско-рестаураторских радова поново синуле, као у време настанка у дворској цркви Милоша Обреновића и украсиле цркву у Баричу.

Ружица Васић

Конзерваторско-рестаураторске радове извео

Републички завод за заштиту споменика културе - Београд

в.д. директора: Мирјана Андрић

Шеф одељења за сликарство: Војин Николић

Руководилац радова: Ружица Васић

Сарадници: Маријана Протић, Немања Смичиклас, мр Владимир Булајић, Александра Банковић, Тијана Петровић, Татјана Филиповић, мр Јелена Стефановић, Љубица Павловић, Ивана Поповић, Филип Јанковић, Викторија Пејановић, Симон Кузмановић, Ана Симанић, Катарина Стојановић

Физичко-хемијске анализе: Алекса Јеликић

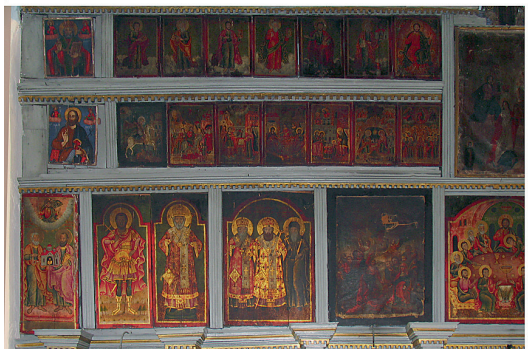
Столарски радови на иконама: Драган Ратковић

Конструкција иконостаса: Драган Ратковић, Сима Будиша, Немања Смичиклас, Маријана Протић

Фотографије: Павле Марјановић, Ружица Васић, Немања Смичиклас

Изглед иконостаса пре радова

Северна страна иконостаса пре радова

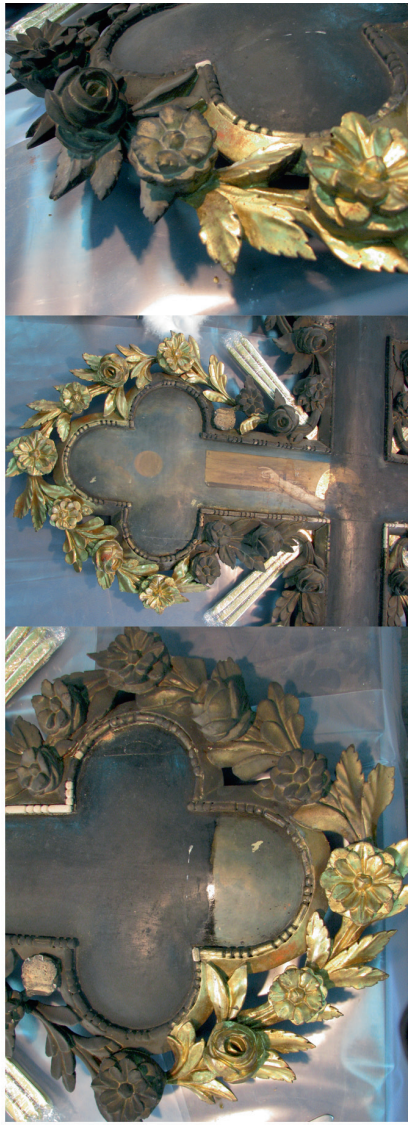

Детаљ са полеђине

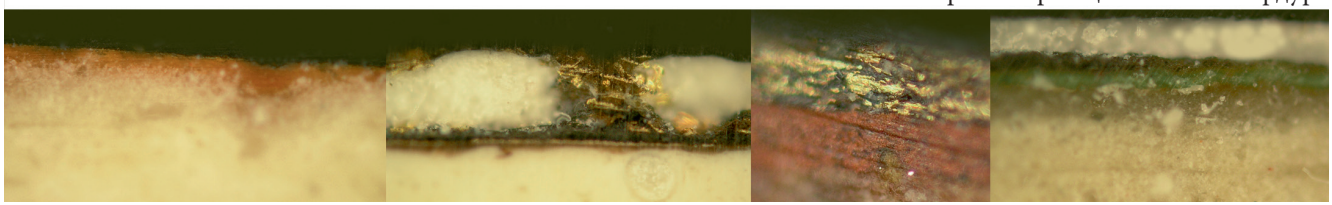
Иконостас, горњи део после радова

Расīеће пре радова и детаљи у току радова

Попречни пресеци позлате и бордуре

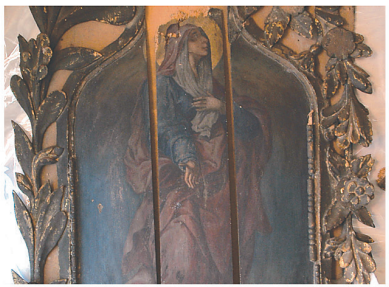

Богородица и Св. Јован из *Распећа*
пре, у току и после радова

Апостол Лука пре и после радова

Апостол Филип пре, у току и после радова

Благовести пре, у току и после радова

Тајна вечера пре и после радова

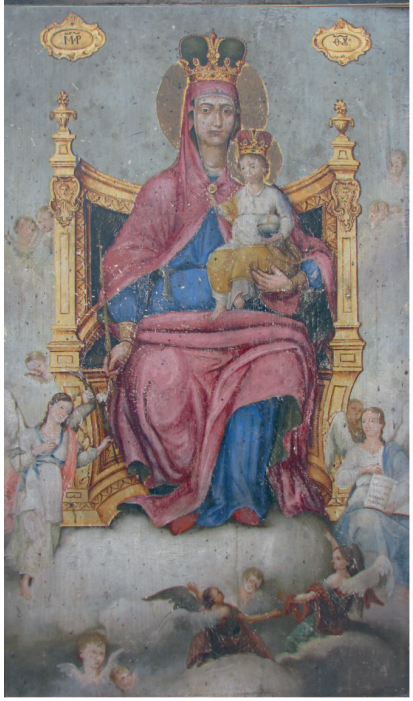
Јудин пољубац пре, у току и после радова

Престона икона Христа пре, у току и после радова

Престона икона Богородице са Христом пре, у току и после радова

Свети Арханђео Михајло пре и после радова

Вазнесење пре и после радова

Царске двери у току и после радова

Библиографија

књига штампаних

од 1832. до 1839. године у

Књажеско-Србској Печатњи

из фонда

Универзитетске библиотеке

Светозар Марковић у Београду

М Г 598

TIROL, Dimitrije P., 1793-1857

Политическо землѣописаніе : за употребленіе србске младежи / одъ Димитрія П. Тирола. - У Београду : У Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1832. - [4], 175, [16] стр. ; 24 cm

Новаковић 843; Кириловић 709; КНБС 2686; Панковић 766. - Приштампано: Кньижевно обявленіе [на кньигу] Немачка грамматіка. - Списак пренумераната. - Недостаје насловна страна, као и кньижевни оглас за дело "Немачка граматика" од истог аутора: М Г 598: УБСМ.

COBISS.SR-ID 149823751

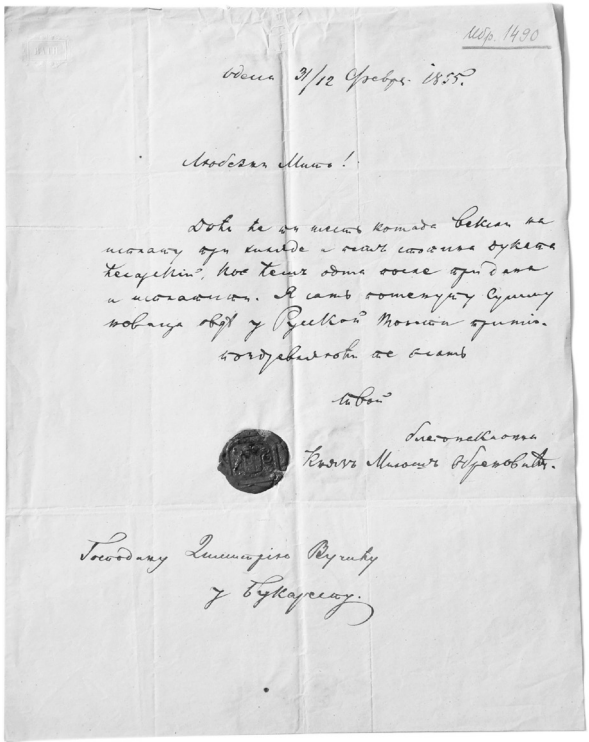
Т Р 185

KOVAČEVIĆ, Gavrilo, 1765-1832

[Србска стіхотворенія] / сочинѣна одъ Ковачевића и Стаматовића. - 2. изд. - У Београду : трошкомъ Глигорія Возаровића, 1832. - 58, [2], VI, 61-76 стр. ; 22 cm

Стр. 45 и 46 су поновљене. - [Садржај:] Песма о случайной буни Срба противъ даія и о срећномъ изображеню ньины народны дѣла. Саставлѣна Гавріиломъ Ковачевићемъ. Садъ другій путъ издана трошкомъ Глигорія Возаровића, Кньиговезца и Кньигопродавца. У Београду. У Княжеско-Србской Печатньи. 1832. (стр. I-IV, 5-58) ; [Любими Сербли, Сербію обытающіи!] (стр. III-IV) ; Обсажденіе Шабца (стр. 39-46) ; Обсажденіе Београда (стр. 46-58) ; Србскомъ роду списано и посвећено одъ Н. Стаматовића [песма] (стр. [1-2], 61-76) ; [...Н. отъ Стаматовичъ, Войникъ Аустрійскій : Любезный роде и общество] (стр. I-VI).

COBISS.SR-ID 104056588

Једно од писама Милоша Обреновића из Архивске збирке Универзитетске библиотеке
Светозар Марковић

Т Р 602/3

STEJIĆ, Jovan, 1803-1853

[Забаве за разум и срце. Кнь. 3], Саборъ истине и науке / одъ Іована Стеића, Доктора Медицине. - У Београду : у Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1832. - [2], 224, [16] стр. ; 21 cm

Новаковић 840; Кириловић 704 и 606; КНБС 2572; Панковић 690. - Јединствени ств. насл. дат према Кириловићу. - Списак пренумераната. - Садржи и: Прилогъ : Іуначке песме српског народа: Васоевићь Стево ; Женитба Кралѣвића Марка ; Воинъ и Богдан Уячићь, и силный Асан-ага ; Марко и Андрія Кралѣвићь, и Бегъ Подунавацъ ; Ђурица Војвода ; Паша и Ватрићи.

COBISS.SR-ID 37413895

Т Р 958

ZUBAN, Lazo, 1795-1850

Брачный поклонъ младыма супружницыма, заручницыма и оныма кои мысле то да буду / Лаза Зубана, по М. Х. Ф. Т. Фоігту. - У Београду : У Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1833. - [8], 129, [15] стр. ; 22 cm

Кириловић 721; КНБС 840; Панковић 777. - Приштампано: Кньижевно обявленіє. - Погрешно пагиниране стр. 65-128 као 64-127. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 37941767

Т Р 1011

ZORIĆ, Georgije L.

Руководство къ ариѳметики за княжеско-србске школе. [Часть 1] / составіо Георгій Зорићъ. - У Београду : у Княжеско-Србской Тіпографіи, 1833. - [2], 70 стр. ; 20 cm

COBISS.SR-ID 149959436

Т Р 326

ЗЛАТНЫЙ изворъ домостроителства или Лондонскіи фамиліарни рецепти и новоизобрѣтене тайне природе : за сва стања людій къ возвышенію домостроителства и художества. Часть 1 / съ Енглезкогъ єзика на Немецкій, а съ овогъ на Србскій преведено Іоаномъ Николићемъ, Конціпістомъ Народногъ Суда Србскогъ. - У Београду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1833. - XVI, 128, [19] стр. ; 20 cm

Новаковић 871; Кириловић 720; КНБС 815; Панковић 791. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 34256903

Т Р 148/1

Т Р 148/1 а

VIDAKOVIĆ, Milovan, 1780-1841

Историа славено-сербскаго народа. Часть 1, Отъ начала народа до силнаго Стефана, перваго Цара Сербскаго / из разныхъ Ауктора по Раичу и другихъ нѣких собрана, и на простый діалектъ сербскій списана Милованомъ Видаковичемъ, Професcоромъ. - У Београду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1833. - XIV, 176 стр. ; 22 cm

Новаковић 847; Панковић 770; Кириловић 714.

COBISS.SR-ID 36479751

Т Р 148/2
Т Р 148/2 а

VIDAKOVIĆ, Milovan, 1780-1841

Исторіа славено-сербскаго народа. Часть 2, Отъ Цара Стефана Силнаго до смерти Стефана Деспота Сербскаго / изъ разныхъ Ауктора по Раичу и другихъ нѣкихъ собрана, и на простый діалектъ сербскій списана Милованомъ Видаковичемъ, Професcоромъ. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1835. - [2], IV, 169 стр. ; 22 cm

Новаковић 923; Кириловић 714 и 765; КНБС 316; Панковић 770 и 839.

COBISS.SR-ID 124357383

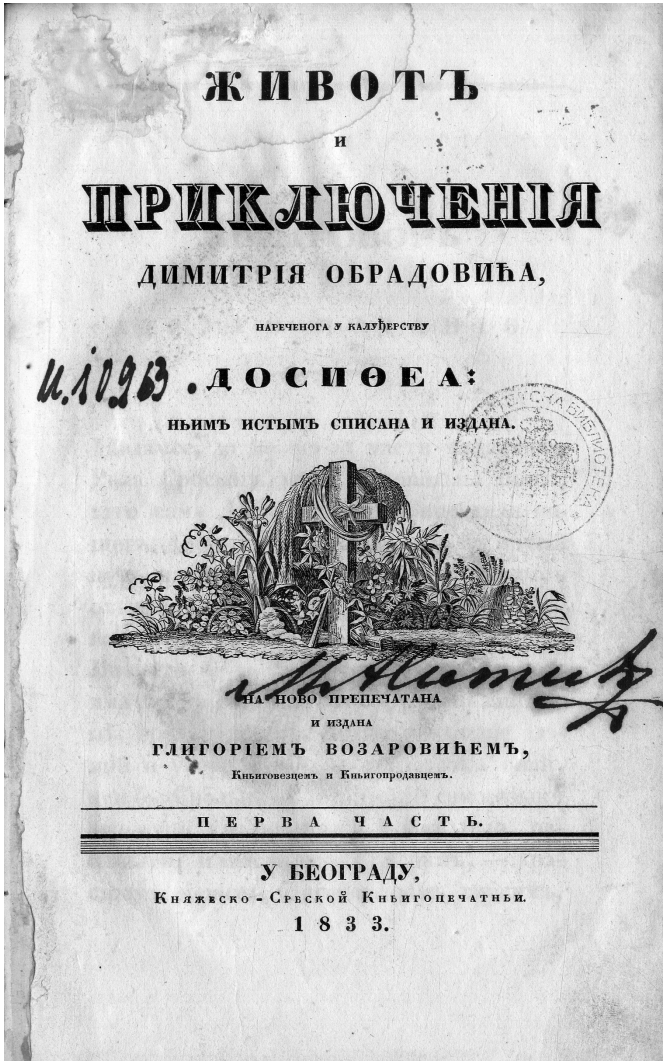
Т Р 148/3

VIDAKOVIĆ, Milovan, 1780-1841

Исторіа славено-сербскаго народа. Часть 3, О владѣнію Деспотовъ дома Бранковича, отъ Георгіа I. даже до Георгіа, послѣднегъ Деспота и Графа / У кратко изъ Гд. Раича изведена, изяснена и на простоє у Сербовъ наръчіє списана Видаковичемъ, Професcоромъ. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1835. - VI, 162 стр. ; 22 cm

Новаковић 923; Кириловић 4680; КНБС 316; Панковић 770 и 839.

COBISS.SR-ID 124407815

ЖИВОТЪ
и
ПРИКЛЮЧЕНІЯ
ДИМИТРІЯ ОБРАДОВИЋА,
НАРЕЧЕНОГА У КАЛУЂЕРСТВУ
.ДОСИѲЕА:
НЬИМЪ ИСТЫМЪ СПИСАНА И ИЗДАНА.
НА НОВО ПРЕПЕЧАТАНА
И ИЗДАНА
ГЛИГОРІЕМЪ ВОЗАРОВИЋЕМЪ,
Кньиговезцемъ и Кньигопродавцемъ.
ПЕРВА ЧАСТЬ.
У БЕОГРАДУ,
Княжеско-Сербской Кньигопечатньи.
1833.

Т Р 148/4

VIDAKOVIĆ, Milovan, 1780-1841

Историа славено-сербскаго народа. Часть 4, а) о состоянію Сербовъ у Унгаріи после рата на Мухачкомъ полю. б) о Георгію (II) Бранковичу, Деспоту Сербскомъ, даже до нашего времена / списана Милованомъ Видаковичемъ Профессоромъ. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1833. - VI, 195 стр. ; 22 cm

Новаковић 982; Кириловић 714 и 805; КНБС 316; Панковић 770 и 900.

COBISS.SR-ID 124410887

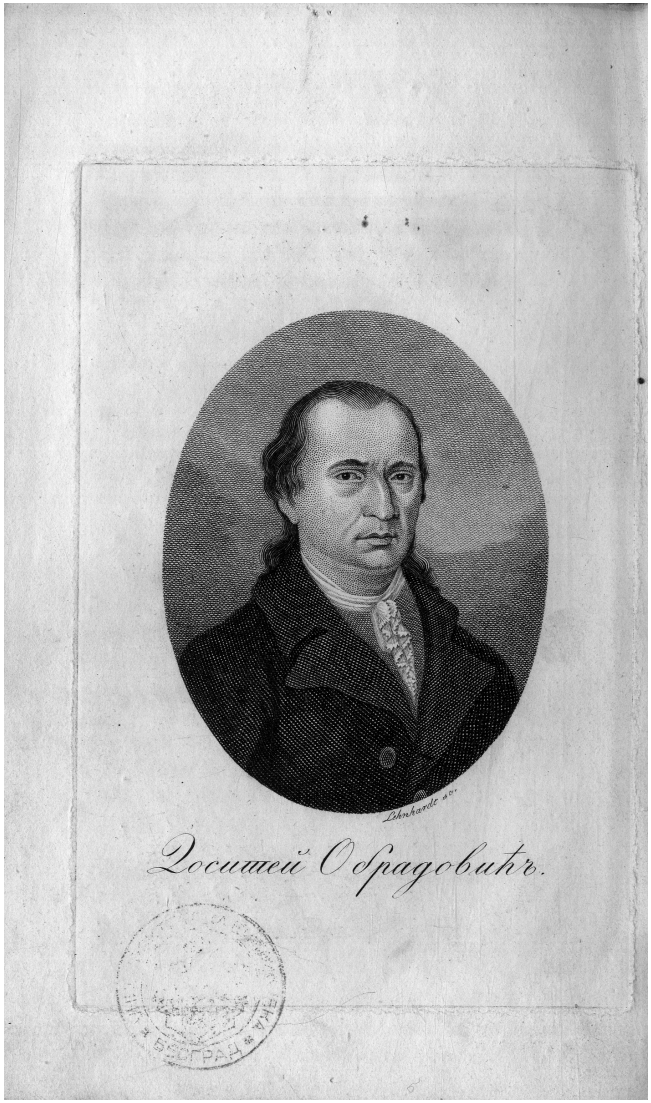
Т Р 1097/1
М ПБ14 175/1

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досиѳеа Обрадовића]. Часть 1, Животъ и приключенія Димитрія Обрадовића, нареченога у калуђерству Досиѳеа ньимъ истымъ списана и издана. - На ново препечатана и издана Глигоріемъ Возаровићемъ. - У Београду : [у] Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1833. - XXIII, 138, [14] стр., [1] лист с портретом аутора ; 22 cm

Новаковић 872; Кириловић 732; КНБС 1809; Панковић 792. - Списак пренумераната. - Садржи и: Пѣсна на инсуррекцію Сербіановъ, Сербіи и храбримъ Ея витезовомъ и чадомъ, и богопомагаєму ихъ Воеєводи, господину Георгію Петровичу, посвећена ; Г. Арсеніа Ѳеодоровића ... Припѣвъ къ образу г. Досиѳеа Обрадовића, ньимъ живопописанному. - Недостају стр.: I-II: ПБ14 175/1: УБСМ

COBISS.SR-ID 60454919

Т Р 1097/2
Т Р 1097/2 а
М ПБ14 175/2

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досиѳеа Обрадовиѣа]. Часть 2, Писма Досиѳея Обрадовиѣа, као продуженіе Живота и приключенія нѣговы. - На ново препечатана и издана Глигоріемъ Возаровиѣемъ. - У Београду : у Княжеско-Србской Типографіи, 1833. - VIII, 206, [10] стр. ; 22 cm

Новаковиѣ 873; Кириловиѣ 734; КНБС 1809; Панковиѣ 794. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 26405383

Т Р 1097/3
М ПБ14 175/3

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досиѳеа Обрадовиѣа]. Часть 3, Езопове и прочихъ разныхъ баснотворцевъ, съ различны єзика на славеносербскій єзикъ преведене, садъ првый редъ съ наравоучителнима, полезнима изясненіяма и наставленіяма издане и сербской юности посвеѣене басне. - На ново препечатане и издане Глигоріемъ Возаровиѣемъ. - У Београду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1833. - VIII, 309, [10] стр. ; 22 cm

Новаковиѣ 874; Кириловиѣ 733; КНБС 1809; Панковиѣ 793. - “Musarum sacerdos virginibus puerisquee canto, Мусей свештеникъ девойчицамъ и децы я поемъ.” --> насл. стр. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 25851399

Т Р 1097/4
М ПБ14 175/4

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досіѳеа Обрадовића]. Часть 4, Совѣти здраваго разума Досіѳеемъ Обрадовићемъ сложени. - На ново препечатана и издана Глигоріемъ Возаровићемъ. - У Крагуевцу : У Княжеско-Србской Типографіи, 1834. - VIII, 104, [10] стр. ; 22 cm

Новаковић 875; Кириловић 735; КНБС 1809; Панковић 795. - Јединствени ств. насл. дат према КНБС. - На насл. стр. год. издавања је 1833. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 60518407

Т Р 1097/5
М ПБ14 175/5

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досіѳеа Обрадовића]. Часть 5, Етіка или Філософія морална / по системи г. Соаве Досіѳеемъ Обрадовићемъ издана. - На ново препечатана и издана Глигоріемъ Возаровићемъ. - У Крагуєвцу : у Княжеско-Србской Типографіи, 1834. - VIII, 148, [10] стр. ; 21 cm

Новаковић 906; Кириловић 753; КНБС 1809; Панковић 825. - Јединствен ств. насл. дат према КНБС. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 60482311

Т Р 1097/6
М ПБ14 175/6

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досиѳеа Обрадовиѣа]. Часть 6, Собраніе разныхъ нравоучителныхъ вещей / въ ползу и увеселеніе Досиѳеемъ Обрадовиѣемъ. - На ново препечатано и издано Глигоріемъ Возаровиѣемъ. - У Београду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1835. - X, 365, [11] стр. ; 22 cm

Новаковиѣ 939; Кириловиѣ 772; КНБС 1809; Панковиѣ 853. - Јединствени ств. насл. дат према КНБС. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 60569607

Т Р 1097/7
М ПБ14 175/7

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досиѳеа Обрадовиѣа]. Часть 7, Мезимацъ : Часть втора Собранія разныхъ нравоучителныхъ вещей въ ползу и увеселеніе. - На ново препечатана и издана Глигоріемъ Возаровиѣемъ. - У Бѣограду : у Княжеско-србской типографіи, 1836. - 167, [8] стр. ; 22 cm

Новаковиѣ 969; Кириловиѣ 794; КНБС 1809; Панковиѣ 885. - Јединствени ств. насл. дат према КНБС. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 60579335

Т Р 1097/8
М ПБ14 175/8

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досіѳеа Обрадовића]. Часть 8, Христоиѳія сирѣчь Благіи обычаи и Вѣнацъ одъ алфавита : юности сербской посвѣћена дѣлца. - На ново препечатана и издана Глигоріемъ Возаровићемъ. - У Бѣограду : у Княжеско-србской типографіи, 1836. - 72, [10] стр. ; 22 cm

Новаковић 968; Кириловић 796; КНБС 1809; Панковић 886. - Јединствени ств. насл. дат према КНБС. - Предговоръ / Констант. Пеичићь, П. лѣт. Лѣк. Учен: стр. 3-16. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 60583687

Т Р 1097/9

OBRADOVIĆ, Dositej, 1742-1811

[Дѣла Досіѳеа Обрадовића]. Часть 9, Првенацъ. Vжица или Досіѳ. Буквица. - На ново препечатана и издана Глигоріемъ Возаровићемъ. - У Бѣограду : у Княжеско-србской типографіи, 1836. - 136, [10] стр. ; 22 cm

Новаковић 970; Кириловић 795; КНБС 1809; Панковић 887. - Јединствени ств. насл. дат према КНБС. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 60607495

Т Р 212

VUKMIROVIĆ, Josif

Фронисісъ и Софія : єдна поучителна преповѣдка / сочинѣна Іосифомъ Вукмировићемъ, Игуманом, Святаго Монастира Николя. - У Крагуєвцу : у Княжеско-Сербской Типографіи, 1834. - 24 стр. ; 15 cm

COBISS.SR-ID 149969932

Т Р 1389/2
М ПБ5 60/2
М И0 898

IVANOVIĆ, Jevtimije, 1773-1849

Новый Плутархъ или Кратко описанїе славнѣйши людїй свїю народа одъ древнѣйши времена до данасъ. Часть 2 / по Бланшару свободно преведенъ и новыма Бїографїама умноженъ Евѳвмїемъ Ивановићемъ.... - У Крагуєвцу : У Княжеско-Србской Типографіи, 1834. - VIII, 204, [2] стр. ; 20 cm

Новаковић 895; Кириловић 748; КНБС 842; Панковић 817.

COBISS.SR-ID 89870087

Т Р 1132

SRBIJA. Zakoni

Уредба за гашенѣ пожара. - [Крагујевац : б. и., 1834]. - 3 стр. ; 40 cm

Насл. над текстом. - "Дано у Крагуєвцу 7га Ноємвра 1834. Ђ. Протић, Попечитель внутреныи Дѣла." --> на крају текста.

COBISS.SR-ID 150179847

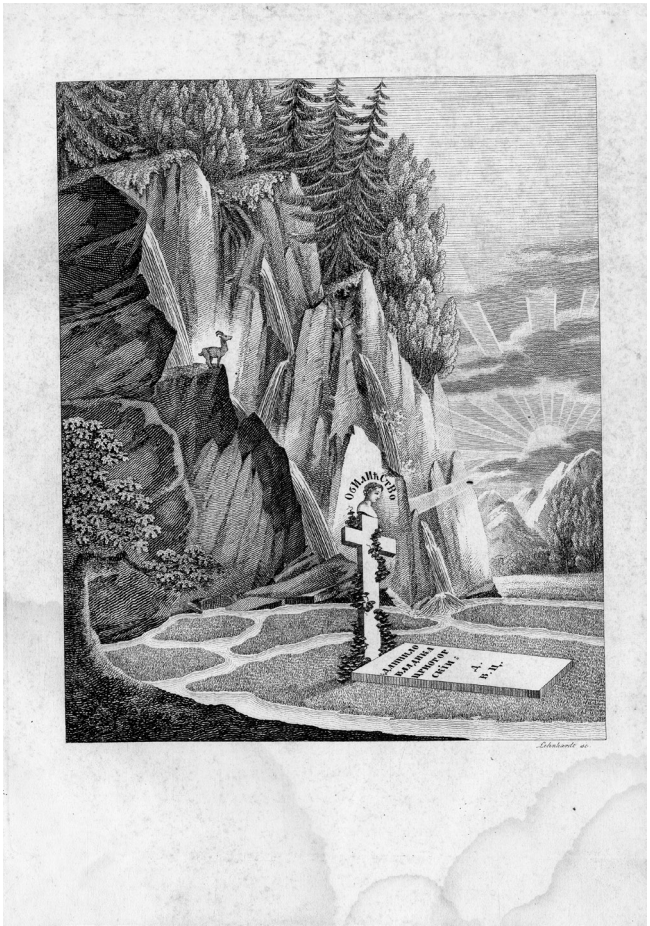
Т Р 422/2

LESAGE, Alain-René, 1668-1747

Ле Сажовъ Жилъ Блазъ Сантиланацъ. Часть 2 / Съ немачкога превео Лазо Зубанъ, Секретаръ Суда Народнога Србскога. - У Крагуєвцу : У Княжеско-Србской Типографіи, 1834. - 160 стр. ; 21 cm

Новаковић 894; Кириловић 725 и 749; КНБС 1333; Панковић 778 и 816.

COBISS.SR-ID 136100103

Т Р 422/3
Т Р 422/3 а

LESAGE, Alain-René, 1668-1747

Ле Сажовъ Жилъ Блазъ Сантиланацъ. Часть 3 / съ немачкога превео Лазо Зубанъ, Секретаръ Княжеско-Србскога управителнога Совѣта. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Тйпографіи, 1836. - 150, [9] стр. ; 21 cm

Новаковић 955; Кириловић 725 и 791; КНБС 1333; Панковић 778 и 872.

COBISS.SR-ID 136098311

Т Р 422/4

LESAGE, Alain-René, 1668-1747

Ле Сажовъ Жилъ Блазъ Сантиланацъ. Часть 4 / съ немачкога превео Лазо Зубанъ, Секретаръ Княжеско-Србскога Управителнога Совѣта. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1836. - 157, [11] стр. ; 21 cm

Новаковић 955; Кириловић 725 и 791; КНБС 1333; Панковић 778 и 872.

COBISS.SR-ID 136110343

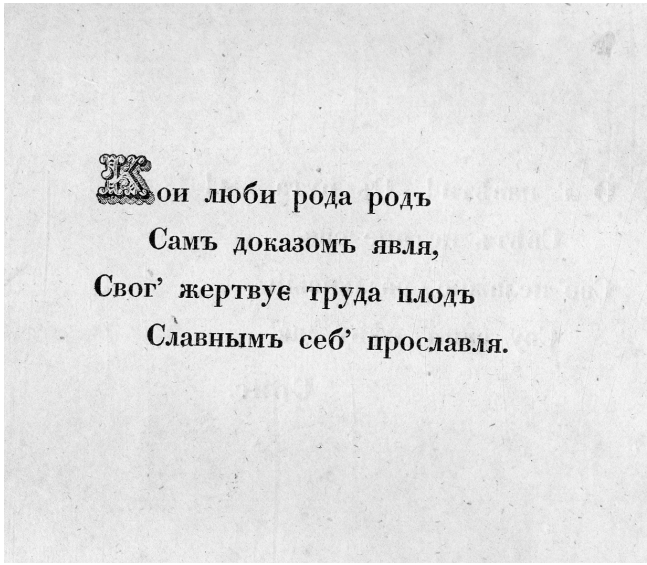
Т Р 422/5

LESAGE, Alain-René, 1668-1747

Ле Сажовъ Жилъ Блазъ Сантиланацъ. Часть 5 / съ немачкога превео Лазо Зубанъ, Секретаръ Княжеско-Србскога Управителнога Совѣта. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1836. - 150, [11] стр. ; 21 cm

Новаковић 955; Кириловић 725 и 791; КНБС 1333; Панковић 778 и 872.

COBISS.SR-ID 136150023

Кои люби рода родъ
Самъ доказомъ явля,
Свог' жертвуе труда плодъ
Славнымъ себ' прославля.

Т Р 422/6

LESAGE, Alain-René, 1668-1747

Ле Сажовъ Жилъ Блазъ Сантиланацъ. Часть 6 / съ немачкога превео Лазо Зубанъ, Секретаръ Княжеско-Србскога Управителнога Совѣта. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1836. - 136, [13] стр. ; 21 cm

Новаковић 955; Кириловић 725 и 791; КНБС 1333; Панковић 778 и 872.

COBISS.SR-ID 136150279

Т Р 1516

ЧАСОСЛОВЪ : во оупотребленїе с(ва)тыѧ православныѧ церкве восточнагѡ вѣроисповѣданїѧ. - Въ Крагоуевцѣ : въ Кнѧжеско-Сербской книгопечатни, 1834. - Стр. а-тки [тј. 1-328] ; 20 cm

КНБС 2909. - Насл. стр. и текст штампани у црној и црвеној боји.

COBISS.SR-ID 2244103

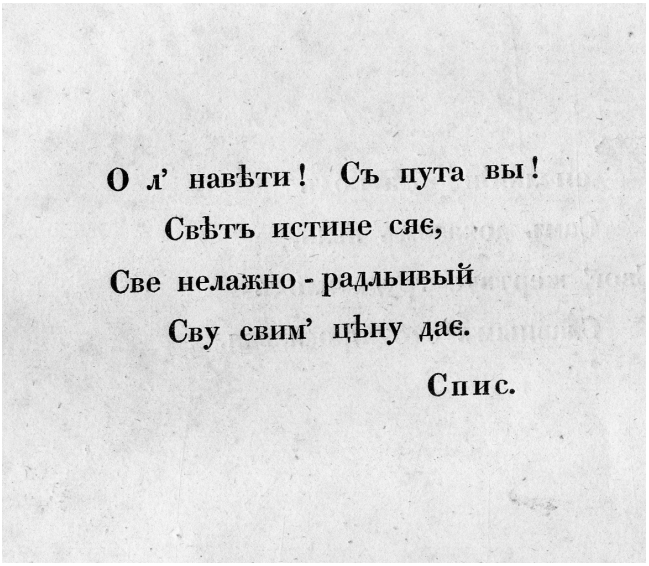
Т Р 995

MILOŠ Obrenović, srpski knez, 1780-1860

Слово србскога княза Милоша Ѳеодоровића Обреновића, читано Скупштини народа србскога 1-га Февруарія 1834. у Крагуєвцу. - У Крагуєвцу : У Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1834. - 8 стр. : илустр. ; 30 cm

Новаковић 912. - "Додатакъ къ Новинама Србскимъ одъ 10. Февруарія 1834. N° 6." --> стр. 8.

COBISS.SR-ID 138007559

О л' навѣти! Съ пута вы!
Свѣтъ истине сяє,
Све нелажно - радльивый
Сву свим' цѣну дає.
Спис.

Т Р 798

MILOŠ Obrenović, srpski knez, 1780-1860

Слово србскога княза Милоша Теодоровића Обреновића, читано при одпуштаню Скупштине народа србскога 4-га Февруарія 1835. у Крагуєвцу. - У Крагуєвцу : У Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1835. - [2], 4 стр. ; 27 cm

COBISS.SR-ID 9333511

Т Р 2198

УСТАВЪ Княжества Сербіе : Изданъ и заклетвомъ потврђенъ о Сретенской скупштини 1835 год. - У Крагуєвцу : У Княжеско-Србской Типографіи, 1835. - 12 стр. ; 40 cm

Новаковић 947; Панковић 865.

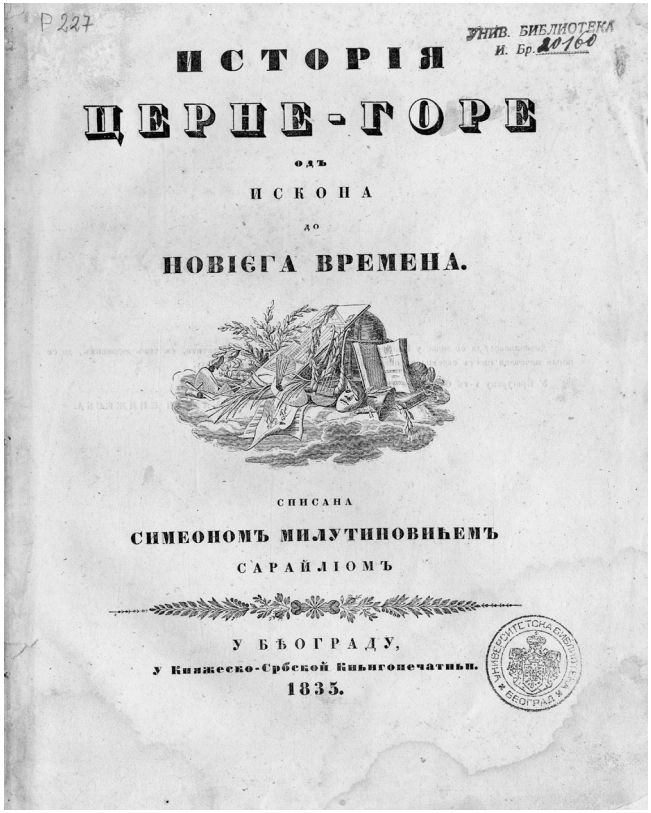
COBISS.SR-ID 150291719

Т Р 1643

ЖЕРТВА Авраамова и Собесѣдованіє грѣшника съ Богоматерію. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Типографіи, 1835. - 62 стр. ; 20 cm

"Препечатано трошкомъ Глигория Возаровића, Кньиговезца и Кньигопродавца." --> насл. стр. - Према 1. изд., преводилац је Вићентије Ракић.

COBISS.SR-ID 1024039845

Т Р 227
М ПБ10 352
НК ПБ22 635

MILUTINOVIĆ-Sarajlija, Sima, 1791-1847

Исторія Черне-Горе одъ искона до новіега времена / списана Симеономъ Милутиновићемъ Сарайліомъ. - У Бѣограду : у Княжеско-Сербской Кньигопечатньи, 1835. - VIII, 120, [1] стр., [1] лист с таблом, [1] пресавијен лист с факс. рукописа ; 26 cm

Доступно и на: http://phaidrabg.bg.ac.rs/o:4281. - Текст штампан црквеном и грађанском ћир.

COBISS.SR-ID 39310599

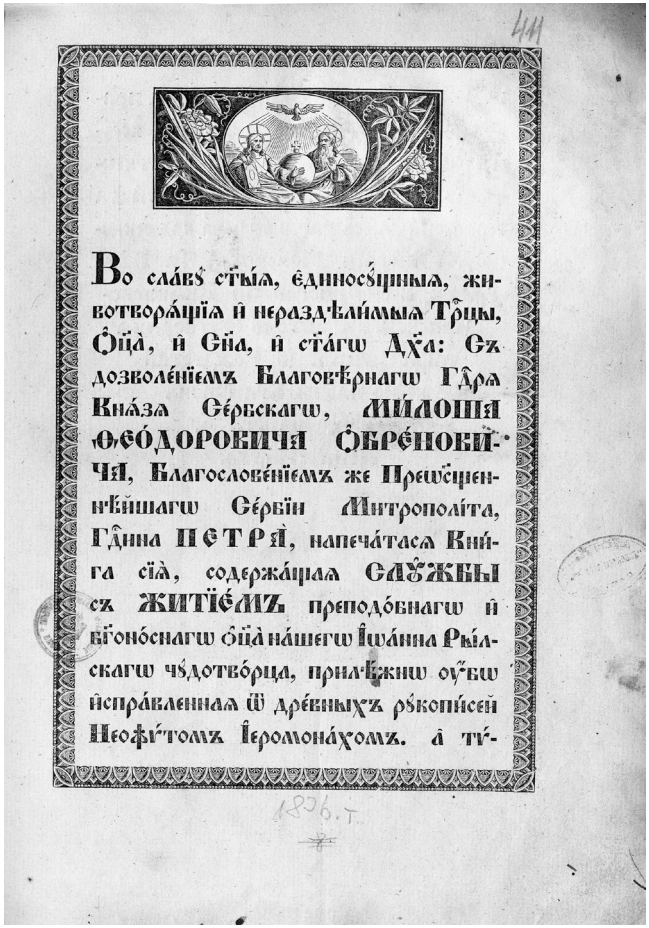
Т Р 455

PAVLOVIČ, Hristaki Georgiev, 1804-1848

Разговорникъ Греко-болгарскій за оныя, кои-то желятъ Греческій языкъ, дасе научатъ при кого-то єдна кратка Болгарска исторія приложисе / собранъ и сочиненъ отъ Хрістаки П. Дупничанина Учителя въ Славено-Єллинското въ Сищовъ училище ; кой-то сега перво на свѣтъ издава го. Предстоявалъ и исправялъ шура неговъ Іяковъ Иліевичъ С. - Въ Белградѣ : У Княжеско-Сербской Тіпографіи, 1835. - VI, [2], 96 стр. : виньете ; 20 cm

Стр. III-VI: Предисловіє возлюбленнѣйши мои єдинородни! / Хрістак П. - [Садржај:] Азбука Греческа: стр. [1-2] ; Рѣчи отъ кои-то се составляватъ слѣдователни-те разговори: стр. 1-94 ; Сокращенна Болгарска исторія: стр. 95-96.

COBISS.SR-ID 150047500

Во слáвѣ сты́мъ, є́диносу́щнымъ, животворя́щїа и нераздѣли́мыя Тро́цы, Отца́, и Сы́на, и ст҃а́гш Дх҃а: Сж дозволе́нїемъ Благовѣ́рнагш Гдр҃а Кня́зя Се́рбскагш, МИЛОША ѲЕО́ДОРОВИЧА Обре́новиЙ-ча, Благослове́нїемъ же Прешсвященѣ́йшагш Се́рбїи Митрополи́та, Гдна ПЕТРА, напеча́тасѧ Кни́га сїа́, содержа́щаѧ СЛЎЖБЫ сж ЖИТІЄ́МЪ преподо́бнагш и вѣгоно́снагш о҃ца́ на́шегш Іѡа́нна Рыльскагш чѧдотво́рца, прилѣ́жнш оу҃бш испра́вленнаѧ ѿ дре́вныхъ рѫкопи́сей Неофи́томъ Іеромона́хомъ. а тѝ-

1836.г.

Т Р 358

Книга сїа́, содержащаѧ СЛОУЖБЫ съ житїемъ преподобнагш и в(о)гоноснагш о(т)ца нашегш Іоанна Рылскагш чѫдотворца / исправленнаѧ ѿ древныхъ рѫкописей Неофѵтомъ Іеромонахомъ. - Въ Бѣлградѣ : въ Тѵпографїи Кнѧжеско-Сербской, 1836. – Листови [а]-д [тј. 1-4], [а]-ѯ [тј. 1-60] : илустр. ; 29 cm

КНБС 2481.

COBISS.SR-ID 174040844

Т Р 1598

KOVAČEVIĆ, Gavrilo, 1765-1832

Сраженіе страшно и грозно между Србльима и Турцыма на полю Косову подъ князомъ Лазаромъ, случившесе 1389-мъ лѣту юнія 15 дана / саставлѣно Гавриломъ Ковачевићемъ 1805. - Наново препечатано и издано Глигорiемъ Возаровићемъ, Кньиговезцемъ и Кньигопродавцемъ. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1836. - 87 стр. ; 19 cm

КНБС 1186; Панковић 877. - Недостају стр. 1-14: Т Р 1598: УБСМ.

COBISS.SR-ID 138095367

Т Р 502

VIDAKOVIĆ, Milovan, 1780-1841

Усамленый юноша : повѣсть нравоучителна отъ Милов. Видаковића. - Препечатана. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской кньигопечатньи, 1836. - [2], 159, [9] стр. ; 21 cm

Новаковић 953; КНБС 331; Панковић 868. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 89642759

Т Р 689

RADIŠIĆ, Vukašin

Грчка читаоница за употреблѣніє србске младежи / справлѣна одъ Вукашина Радишића, Професcора Грчкогъ єзыка у Княжеско-Србской Гимнасіи, у Крагуєвцу. - У Београду : У Княжеско-Србской Тыпографіи, 1837. - [2], 180 стр. ; 19 cm

Новаковић 1008; КНБС 2267; Панковић 931. - Спор. насл. стр. и текст публикације на грч. језику. - Изяснѣніє Србскимъ єзыкомъ у овой кньижицы налазећій се речій: стр. 109-180

811.14'02(082.2)

COBISS.SR-ID 146734599

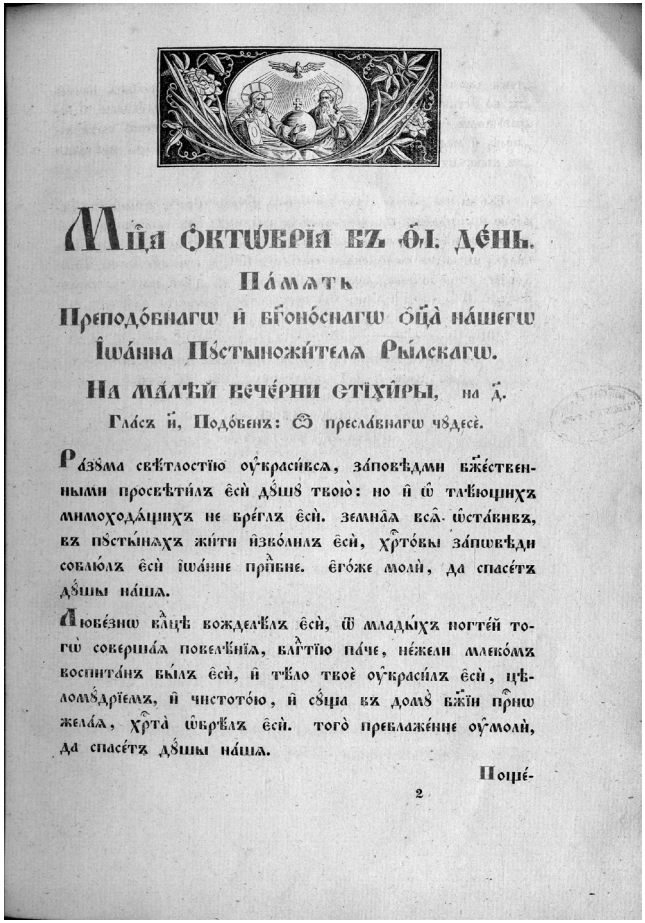
Т Р 1387

TEODOROVIĆ, Atanasije

Исторія Руссіє, кою є, одъ основанія Русскогъ Государства до данашнѣгъ времена преславно владѣтельствующегъ Императора и Самодержца Всероссіискогъ Николая I. Павловића, по различнымъ Списательима на кратко извео, и на Сербскій свѣтъ издао Аѳанасій Ѳеодоровићь.... - У Бѣограду : Печатана у Княжеско-Србской Типогтафіи, 1837. - [12], X, 169 [тј. 219], [29] стр. ; 22 cm

Новаковић 1016; Кириловић 812; КНБС 2668; Панковић 937. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 57445895

Мца Октѡврїа въ ѳі. день.

Пама҃ть

Преподо́бнагѡ и҆ вгоно́снагѡ о҆ц҃а на́шегѡ
Іѡа́нна Пⷭтыноже́ителя Рыльскагѡ.

На ма҃лэй вечёрни стіхи́ры, на а҃.

Гла́сѣ й, Подо́бенъ: Ѯ҃ преслáвнагѡ ч҃вдесѣ.

Ра҃зѹ́ма свѣ́тлостїю оу҆краси́всѧ, запове́дми бж҃е́ственными просвѣти́лъ е҆сѝ дⷭ҃ѹ́ твою҃: но и҆ ѡ҆ тлѣ́ющихъ мимоходя́щихъ не вре́глъ е҆сѝ. земна́а всѣ҆ ѡ҆ста́вивъ, въ пⷭты́нныхъ жи́ти и҆зво́лилъ е҆сѝ, хр҃то́вы запѡвѣ́ди соблю́лъ е҆сѝ і҆ѡа́нне пр҃е́вне. е҆гѡ́же моли́, да спасе́тъ дⷭ҃ы́ на́ша.

Лю҆бе́зно кл҃и҃ѣ́ вожделѣ́лъ е҆сѝ, ѡ҆ млады́хъ погтёй того҃ совершѝ́лъ пове́лѣнїа, бл҃ѣ́тїю па́че, не́жели мле́комъ воспита́нъ бы́лъ е҆сѝ, и҆ тѣ́ло твоѐ оу҆краси́лъ е҆сѝ, цѣломⷣдрїе́мъ, и҆ чистото́ю, и҆ с҃ѵ҆ца въ домⷭ҃ъ бж҃їи пр҃иѡ́ желѝ́лъ, хр҃та ѡ҆бре́лъ е҆сѝ. того҃ прелага́ющее оу҆моли́, да спасе́тъ дⷭ҃ы́ на́ша.

Поще́-

Т Р 1659

RAKIĆ, Vićentije, 1750-1818

Житіе иже во сѧтыхъ отца нашегѡ Васіліа Великагѡ архіепископа Кесаріи Каппадокіискіа / сочиненное стіхами Вікентіемъ Ракичемъ Фенечкимъ.... - Въ Бѣлградѣ : въ Кнѧжеско-Сербской книгопечатни, 1837. - Стр. [а]-ѕі [тј. 1-16], [1] ; 25 cm

Новаковић 1009; Кириловић 829; КНБС 2323; Панковић 932. - Штампано двостубачно.

COBISS.SR-ID 62863367

Т Р 1648

ČOBIĆ, Dimitrije, 1808-1886

Огледало дѣтскогъ воспитанія, или Начинъ, по коємъ родительи свою дечицу достодолжно воспитавати, и пакъ дечица своє родителѣ пристойно любити и почитавати дужни єсу / сочинѣно Димитріемъ Чобичемъ Нормалнымъ учителѣмъ при церкви Свято-Ніколаєв. Земунской. - У Бѣограду : у Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1837. - [3], X, 116, [5] стр. ; 18 cm

Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 100530956

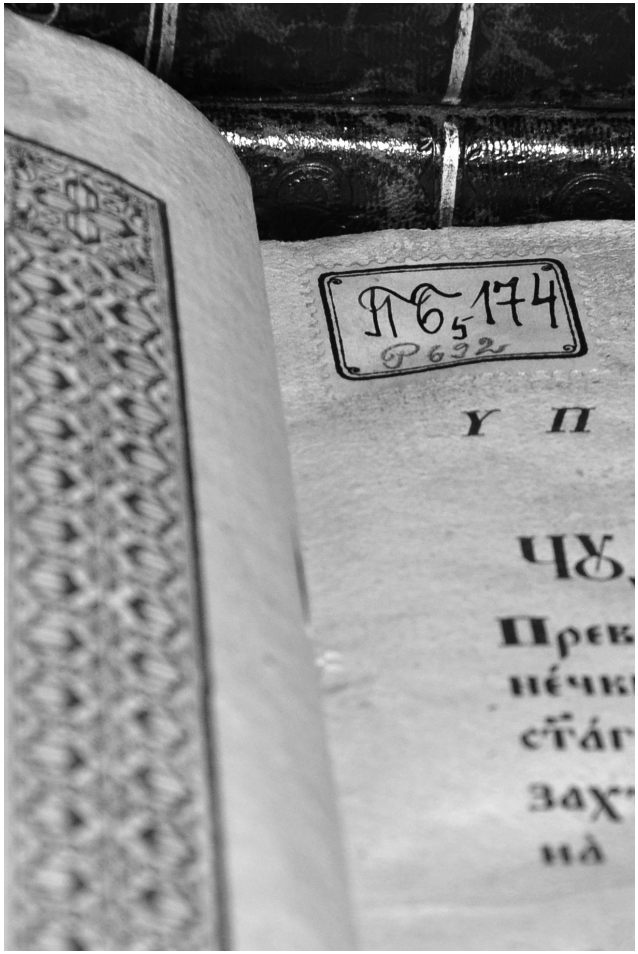
Т Р 858/1

ZORIĆ, Georgije L.

Руководство къ ариѳметики за Княжеско-сербске школе / составіо Георгій Л. Зорићъ, воспитатель княжевића сербскій. Часть 1. - У Бѣограду : у Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1837. - IV, 70 стр. ; 18 cm

Штампано са: Ариѳметика. Часть 2.

COBISS.SR-ID 98840076

Т Р 858/2

ZORIĆ, Georgije L.

Ариѳметика. Часть 2. - [У Бѣограду : у Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1837]. - IV, 136 стр. ; 18 cm

Штампано са: Руководство къ ариѳметики за княжеско-сербске школе. Часть 1.

COBISS.SR-ID 98844940

Т Р 692

AGAPIJE Landos Krićanin

Θαυμασια τησ υπεραγιασ Θεοτοκου **сіесть Чюдеса Пресвѧтыѧ Богородицы / преведенныѧ съ Греческагѡ Вїкентїемъ Ракичемъ Фенечкимъ, ефимерїемъ Цркве Славено-Сербскїѧ храма с(вѧ)тагѡ Спѵрїдѡна чѳдотворца въ Трїестѣ соущыѧ ; на захтеванѣ г. Ѳоми Милиновича, кѳпца И гражданина Трїестинскагѡ, и егѡже иждивенїемъ на Тѵпъ издата. – Препечатана трошкомъ Георг їѧ П. Марковича, рожденогъ ѵ Новомъ Пазарѳ, а здѣ называемогъ Попадичь. - Въ Бѣлграде : Въ Кнѧжеско-Сербской книгопечатни,** 1837. - Стр. [а]- и [тј. 1-8], 164, [1] ; 24 cm

Новаковић 1010; Кириловић 803; Панковић 933. - Аутор дат према Кириловићу. - "**Писано въ Трїестѣ**, 1808. **лѣта М(есе)ца Іанѳарїа** 24. **начато, февѳарріа же** 11. **ѡкончато**"--> насл. стр.

COBISS.SR-ID 62855687

Т Р 491

SHERIDAN, Richard Brinsley, 1751-1816

Пизарро : жалостива игра у петъ дѣйствія / по Коцебуовоме Шпаньолци у Перу или Роллова смрть одъ Рихарда Бринслая Шеридана ; съ немачкога превео Лазо Зубанъ. - У Бѣограду : У Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1837. - 152, [1] стр. ; 17 cm

Новаковић 988; Кириловић 842; КНБС 2981; Панковић 905.

COBISS.SR-ID 152212231

Т Р 709

GEORGIJEVIĆ, Gerasim, 1780-1849

Знаменитіи догађаи новіє србске историє : на кратко у везаномъ и простомъ слогу / списани Герасімомъ Георгієвићемъ епіскопомъ шабачкимъ. - У Бѣограду : Печатано при Княжеско-Србской Кньигопечатньи, 1838. - 124 стр., [2] листа с таблама : илустр. ; 22 cm

СН 1022.

COBISS.SR-ID 65383175

Т Р 487

NIKOLIĆ, Atanasije, 1803-1882

Алгебра : устроєна за употребленіє слишателя філософіє у Ліцеуму Княжества Сербіє / одъ Атанасія Ніколића, Професора Маѳематіке у истомъ Ліцеуму и Діпломатическогъ Землѣмѣра. - У Бѣограду : при Типографіи Княжества Сербіє, 1839. - [10], 249, [4] стр. ; 20 cm

Новаковић 1086; Кириловић 901; КНБС 1730; Панковић 983. - Потпис Ђорђа С. Симића: Т Р 487: УБСМ.

COBISS.SR-ID 141814023

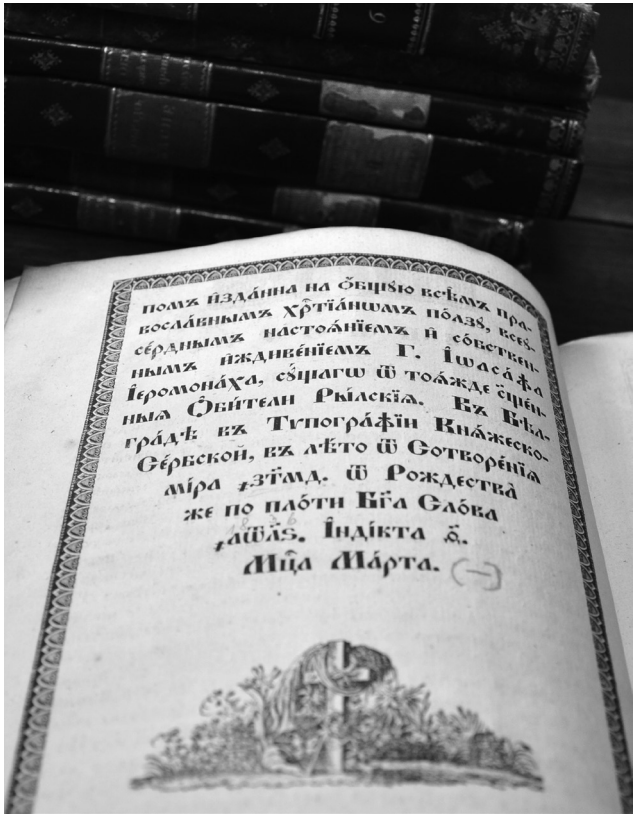
Т Р 1001

ISAILOVIĆ, Dimitrije, 1783-1853

Маня читаоница за начално упражненіє младежи у нижима нормалнимъ школама Княжества Сербіє. - У Бѣограду : при Княжеско-сербской кньигопечатньи, 1839. - 69 стр. ; 20 cm

Новаковић 1106; Кириловић 898; КНБС 901; Панковић 980. - Аутор дат према КНБС.

COBISS.SR-ID 134300423

помѣ ѝздáнна на óбщѣю всѣмѣ пра-
восла́вным хр҃тїáнщмѣ пóдзѣ, всег-
сéрдным настоя́щѣемѣ и сóвершн-
нымѣ ѝждивéнїемѣ Г. Ѳшсáфа
Іеромонáха, сы́щагш ѿ тоáжде сщéн-
ныа Óвйтели Рылскїа. Вѣ Вѣл-
грáдѣ вѣ Типографи́и Княжеско-
Сéрбской, вѣ лѣто ѿ Сотворéнїа
мíра ҂ѕ҃тмд. ѿ Рождествá
же по плóти Бга Слóва
҂аѿлѕ. Ѝндíкта ѕ.
Мца Мáрта. (—)

Т Р 588

FILIPOVIĆ, Jovan, 1819-1876

Філософія права / списана Іованомъ Філіпповићемъ, Канцеллістомъ Совета Књажества Србскогъ. - У Бѣограду : при Княжества србскогъ кньигопечатньи, 1839. - 132, [12] стр. ; 22 cm

Новаковић 1105; Кириловић 920; КНБС 2811; Панковић 999. - Списак пренумераната.

COBISS.SR-ID 50234887

Каталог *Уметност и печатња Милошевоī доба*, у издању Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду – биће штампан у години јубилеја двају писаца чији је изузетан утицај на промену токова српске књижевности, али и на културни развитак српскога народа неоспоран: Петра Петровића Његоша, писца утемељујућег значајна и Милоша Црњанског, писца чији је таленат истицао и његов вечити ривал Иво Андрић. Премда су живели у различитим вековима, оба писца су својим пером „бодрила” модерну просветитељску мисао и кроз своја дела нам помажу да чулно осетимо епоху у којој сада живимо. Управо на духовни препород српског народа подсећа нас и ауторка поменутог Каталога.

Дух и култура Милошевог доба представљени су кроз поједине елементе националне културе: *прилике*, *музика и позориште*, *сликарство*, *штампарство* и *издаваштво*. Осим историјских чињеница, и стилска усмереност текста враћа нас у Књажево време. Иако се намах чини да је текст архаичан и да има призвук славеносербског језика, стилско опредељење ауторке Каталога недвосмислено је у сагласју са њеном намером да „очима београдске и српске јавности, макар донекле, приближи дух и културу тога времена”. Стилска усмереност показује и да је ауторка имплицитно поцртала једну од најзначајних мисија појединих посленика културе Милошеве епохе – реформисање српског књижевног језика.

У првом делу текста, посвећеном историјским догађањима, наглашено је да је стицање државне аутономије знатно допринело бржем развијању културе и просвете у Срба.

Поднаслов *О музици и позоришту* читаоцу пружа податке који су похрањени у архивима и који се ретко могу чути. Ауторка нас упознаје са тим да су у Милошево доба биле активне и позоришне трупе у пратњи „Књажевске банде”, да је Јосиф Шлезингер први српски професионални музичар, као и са тим које су и какве биле Књажеве навике током извођења представа.

Описујући сликарска дела у доба Милоша Обреновића, ауторка наглашава њихово необично умеће и њихову изузетну лепоту. Сем тога, истраживање о ондашњем сликарству допринело је успоста-

вљању сарадње између двеју овдашњих културних институција: Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” и Завода за заштиту споменика културе Србије.

Под поднасловима *О штампарству* и *О издаваштву* указано је на (не)прилике које су пратиле васпостављање прве српске печатње и издаваштво тога доба. Посебно бисмо истакли податак, на који упућује ауторка, да *Књажеско-српска печатња*, потом *Државна штампарија*, послује и данас као *Београдски издавачко-графички завод*.

Изнесена запажања о каталогу *Уметност и печатња Милошевог доба* указују на то да је овај текст написан – да се послужимо речима највећег српског просветитеља, Доситеја Обрадовића – *на ползну и за добробит* оних који желе да обогате своја сазнања о српској националној култури, али и не само њихову. Штавише, подсећање и указивање на историјске моменте у вези са развитком и утврђивањем појединих, можда и најбитнијих, елемената духовне културе, и то у времену када њене вредности нису превише значајне, засигурно има шири друштвени значај. Стога ми је посебно задовољство да читаоцима препоручим овај Каталог.

Др Јелена Стевановић, филолог

Унивезитетска библиотека
„Светозар Марковић” Београд

Републички завод за заштиту споменика културе
Београд

